

GLAS GORENJSKE

SLOVENSKI MLADINCI ČESTITALI

TITU ZA ROJSTNI DAN

V nedeljo, 22. maja ob 17. uri je predsednik republike Josip Broz Tito sprejel v Belem dvoru v Beogradu 19-člansko slovensko mladinsko delegacijo, ki mu je čestitala k njegovemu 68. rojstnemu dnevu. V delegaciji sta bila tudi dva gorenjska mladince — Janez Čuden z Jesenic in Zdravko Krvin, predsednik Okrajnega komiteja LMS Kranj, ki je bil obenem tudi vodja slovenske delegacije. O svojem srečanju s Titom nam je takole pripovedoval:

»V nedeljo, 22. maja nekaj pred peto uro popoldne smo se pripeljali v Beli dvor. Razen slovenske delegacije je bila tu še delegacija graditeljev avtomobilske ceste, delegacija študentov in delegacija makedonske mladine.

V imenu slovenske mladine sem predsedniku Titu čestital z naslednjimi besedami:

V imenu slovenske mladine vam iskreno čestitam k vašemu rojstnemu dnevu in vam želimo, da bi nas še dolgo tako uspešno vodil kot doslej. Obenem pa vam obljubljam in zagotavljam, da bomo z delom in učenjem dokazali, da smo vredni nasledniki SKOJ in da bomo nadaljevali njihove svetle in borbene tradicije, kakršne so generacije pred nami zapisale v zgodovino delavskega razreda pod idejnim vodstvom Komunistične partije. Še enkrat vam iskreno čestitam in vas pozdravljam v imenu vse slovenske mladine.

Predsednik Tito se je nato z nami zadržal v razgovoru približno 20 minut. Govorili smo o lokalnih delovnih akcijah, o gradnji avtomobilske ceste »Bratstvo-enotnost«, o lovu in ribolovu, pripovedoval nam je o ilegalnem delu pred vojno itd.«

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNIH LJUDI ZA GORENJSKO

LETO XIII., ŠT. 62 — CENA 10 DIN

SREDA, 25. MAJA 1960

S seje Okrajnega ljudskega odbora Kranj

ČIM BLIŽE PREBIVALCEM

O organizaciji in delu upravnih organov Okrajnega ljudskega odbora bodo ponovno razpravljali jeseni

Kranj, 24. maja — Na skupni seji obeh zborov OLO Kranj, ki je bila danes, so odborniki poslušali več zanimivih poročil. Kot prvo je bilo poročilo o poslovanju Komunalne banke, za tem poročilo o občinskih in družbenih načrtih in proračunih, poročilo o organizaciji in delu upravnih organov OLO, poročilo okrajnega javnega pravobranilstva ter poročilo okrajnega senata za prekrške, o njegovem delu v letu 1959.

Obsežno poročilo o delu upravnih organov je na seji obeh zborov podal tajnik OLO tovariš Pavle Zupančič. On je pojasnil delo Okrajnega ljudskega odbora in drugih kolegialnih organov, organizacijo uprave, sistematizacijo delovnih mest, upravno in administrativno poslovanje ter na koncu tudi nekatera uslužbena vprašanja. V njegovem referatu je poudaril, da je bilo v zadnjih letih precej narejenega v smislu decentralizacije okrajne uprave in prenosov raznih funkcij na občinske ljudske odbore. Toda pri tem se še zmeraj kažejo razne težave, ki jih ni moč tako hitro reševati. Precej težav je zaradi tega, ker občinski ljudski odbori kakor tudi Okrajni ljudski odbor še nimajo zasedenih delovnih mest z ustrežno kvalifikacijo uslužbencev. Prav tako nekatere službe ovirajo zamotani in obsežni predpisi, ki jih občinski ljudski odbori počasi rešujejo.

Ob koncu njegovega referata

Prva živilska industrija

Kranj, 24. maja — Po statističnih podatkih OLO je industrija našega okraja v prvih štirih mesecih letos izpolnila skupni načrt proizvodnje po količini z 34,67 % od celotnega letnega načrta.

Največji uspeh v tem času je zabeležila živilska industrija, ki je dosegla 41,5 % letnega plana. Sledi elektroindustrija, ki je dosegla 38,00 % letnega plana, industrija celuloze (lepenka Tržič) 36,5 %, elektrogospodarstvo 35,8 %, težka industrija (Železarna Jesenice) 35,2 %, kovinska 34,4 %, tekstilna 34,4 %, industrija usnja in obutve 34,1 %, lesna industrija 32,8 %, kemična industrija 30,7 % in industrija gume in obutve (Sava) 30,00 %. Gredbena industrija je zaradi njene specifičnosti oziroma sezonske dejavnosti do konca aprila izpolnila še samo 13,3 % letnega plana po količini.

V splošnem ocenjujejo ta uspeh kot dokaj ugoden zalet letošnje gospodarske dejavnosti. Mnoga podjetja niso v prvih mesecih dosegla večjega uspeha zaradi trenutne rekonstrukcije, pomanjkanja surovin in drugih težav.

— I. c.

se je v razpravi javilo več odbornikov med katerimi tudi Milan Ogris, Lovro Cerar in Vinko Hafner. Slednji je zlasti poudaril, da je treba iskati rešitve v nadaljnji decentralizaciji raznih služb kot je na primer šolstvo, katastrska služba itd., da bi tako organe oblasti čimbolj približali potrebam prebivalstva.

Hkrati je poudarjal, da bi bilo primernejše odgoditi splošno razpravo o poslovanju OLO na jesen, ko bi zbrali še druge ustrezne podatke o delu Okrajnega zavoda za socialno zavarovanje, Vodne skupnosti, Kmetijske zveze raznih zbornic itd., kar vse dopolnjuje poslovanje Okrajnega ljudskega odbora v celoti.

— I. c.

Ob Dnevu mladosti - čestitke predsedniku Titu

Dragi Tito, tudi letos, za Tvoj 68. rojstni dan, Ti prinašamo priske pozdrave.

Prinašajo Ti jih delovni ljudje naše dežele.

Pozdrave, ki Ti jih prinašamo, so odkritosrčna zaobljuba nas mladih in vseh delovnih ljudi Jugoslavije, da bomo čuvali vse pridobitve boja Komunistične partije, da bomo nasledniki vseh junških in graditeljskih rodov, nosilci nadaljnih nalog socialistične izgradnje in prihodnosti Jugoslavije.

Prinašamo Ti pozdrave iz Zagreba, kjer se je rodil junški SKOJ, iz Reke, Kraljevice, Drovra, Banje Luke, gigantske Zenice, ponosnega mesta Ruda, kjer je dobila zastavo prva proletarska brigada, iz Jesenic, Kranja, Ljubljane, iz avtomobilske ceste Bratstva in enotnosti, ki je še eno veliko delo mladega rodu, vredno revolucionarne dediščine in nalog Komunistične partije in SKOJ. Prinašamo Ti pozdrave iz vseh naših krajev, iz vseh delovnih kolektivov. Pota, ki jih je prebodila štafeta mladosti, so pota boja in svobode, pota, s katerimi je bila naša dežela že od nekdaj bogata.

Dvignimo zdravice.

Tebi, borcu za mir in resnično človeške odnose med ljudmi.

Pustimo za trenutek tišino knjižnic in laboratorijev, stroji po tovarnah naj utihnejo, plugi naj se ohladi od tople zemlje. Okrasimo se s cvetjem, veselje naj zaplapolja po naših ulicah, v naših srcih... Pesem o svobodi naj zadoni iz mladih grl...

Mnogo sreče k rojstnemu dnevu, dragi tovariš Tito!

S prireditv ob Dnevu mladosti

Množičnost in veliko zanimanje

V RADOVLJICI

Radovljica, 24. maja.

Kot po vseh krajih so tudi v Radovljici pripravili vrsto proslav v počastitev Dneva mladosti. Tako so vse te dni tekmovali mladinci in mladinke v različnih športnih panogah in to v šahu, odbojki, mnogoboju, streljanju in nogometu. Danes, ob 12. uri je imela mladina proslavo po šolah, zvečer pa je bila v Radovljici osrednja akademija v počastitev rojstnega dne maršala Tita. Zaključna prireditev praznovanj ob Dnevu mladosti pa bo v nedeljo, 29. maja ob Sobčevem jezeru, kjer bo tudi razglasitev rezultatov športnih tekmovanj. Na vseh prireditvah v Radovljici bo sodelovalo okoli 1000 mladincev in mladink.

V TRŽIČU

Tržič, 24. maja. Ves Tržič se že danes pripravlja na slovesno

praznovanje Dneva mladosti, ki bo jutri zvečer. Skozi mesto pripravljajo mimohod, v katerem bodo sodelovale vse množične organizacije. Glavna svečanost bo na Glavnem trgu, kjer bo govoril predsednik Občinskega komiteja LMS Viki Dornik in predsednik Občinskega ljudskega odbora Lovro Cerar.

Mladinske organizacije po vseh tržiških tovarnah so začele dvmesečno medsebojno tekmovanje v čast Dneva mladosti. Jutrišnji dan bo šolska mladina izvedla vrsto športnih srečanj.

V ŽELEZNIKIH

Železniki, 24. maja.

Sinoči je bila v Domu Partizana v Železnikih osrednja akademija v počastitev Dneva mladosti. Nastopili so pevski zbori železniške občine, nadalje recitatorji, člani TVD Partizana pa so izvedli parterne in proste vaje.

V nedeljo bo mladina železniške občine priredila na Ratitovcu mladinsko rajanje in zakurila kresove.

V ŽIREH

Ziri, 24. maja.

Jutri bodo v počastitev Dneva mladosti v Žireh sprejeli mlade člane v zvezo komunistov. Organizirali bodo vrsto športnih tekmovanj med šolami in med mladinskimi aktivji. V nedeljo, 29. maja, pa bo svečana parada skozi Ziri, ki se je bodo udeležile vse množične organizacije žirovske občine. Na glavnem trgu v Žireh pa bo množično zborovanje mladine, na katerem bo govoril predsednik Okrajnega komiteja LMS Kranj, tovariš Zdravko Krvin.

M. Z.

MNOŽIČEN POHOD V JAMO POD BABJIM ZOBOM

V nedeljo, 22. maja je nad sto prebivalcev Bohinjske Bele skupaj z mladino in pionirji ter vojniki blejske garnizije obiskalo znano kraško jamo pod Babjim zobom. Množičen ogled jame je organiziral šolski odbor v okviru praznovanja Dneva mladosti, v jamo pa je vodil nekdanji vodič in dober poznavalec terena, Miha Ropret. Ker je ogled jame za tolikšno število obiskovalcev naenkrat težaven in nekoliko nevaren, so organizatorji pripravili nad 40 luči, bakel, železničarskih svetilk in žepnih luči. — Pravi, da je bil to doslej najbolj množičen obisk domačinov v jami. Mladino in vojnike so zanimalo stare ljudske zgodbe o tej jami in tudi resnični dogodki iz NOB, saj so se tja kaj večkrat zatekli partizani. Starejši in nekdanji borci so o tem vedeli marsikaj povedati. Kolona obiskovalcev si je nazaj grede lahko prav do blizu ogledala Babjo skrbino, na katero so partizani 1. maja 1944 obesili

zastavo z rdečo peterokrako zvezdo. Takrat so Nemci od vseh strani obstreljevali pečino okrog Zoba. Večkrat pa so iz blejske vojašnice metali granate prav na Jelovico na partizane. Se danes je pod pečinami najti različno zarjavelo železje granat in odrobiljeno kamenje.

J. B.

IN NA JESENICAH

Jesenice, 24. maja.

Nedeljskemu množičnemu izletu šolske, delavske in kmečke mladine jeseniške občine na Pristavo, kjer so bila razna tekmovanja, ki jim je sledilo mladinsko veselje v naravi, je sledila v ponedeljek popoldne v spodnji dvorani OO SZDL na Jesenicah otvoritev razstave mladih fotoamaterjev z Jesenic, Javornika, Hrušice in Blejske Dobrave. Otvoritvi razstave, na kateri razstavlja okoli 10 pionirjev 100 zelo dobrih fotoposnetkov, so prisostvovali ne le predstavniki mladine, marveč tudi vseh organizacij in ustanov s področja Jesenic. Razen otvoritve razstave mladih fotoamaterjev so bile v ponedeljek popoldne tudi mladinske športne igre v športnem parku pod Mežakijo. Učenci in dijaki jeseniških šol ter delavska mladina so se pomerili v košarki, odbojki in nogometu. Športnim igram je sledil v Čufarjevem gledališču nastop vseh plesnih ansamblov s področja jeseniške občine. Danes zvečer pa je bila v Delavskem domu prireditev osnovne šole Tone Čufar z Jesenic pod naslovom »Pokaži, kaj znaš!«. Nastopili so mladi pevci, recitatorji, instrumentalisti pa tudi manjši otroški ansambli, ki jih je ocenjevala posebna komisija. Podobne prireditve se bodo v okviru letošnjega jeseniškega mladinskega festivala vrstile skozi ves teden.

— U.

V KRANJU BODO SNEMALI FILM

„Kako upravlja državljani FLRJ“

Filmski snemalci beograjske Radio-televizije so se pred nedavnim dogovorili z Občinskim ljudskim odborom v Kranju, da bodo v prihodnjih dneh posneli film o kranjski komuni z naslovom: »KAKO UPRAVLJA DRŽAVLJAN FLRJ«.

Film bodo izdelali tako, da ga bodo lahko predvajali v rednem domačem televizijskem programu, razen tega pa ga bodo sinhronizirali tudi na druge jezike tako, da ga bo brez težav predvajala tudi Evrovizija. Za domače potrebe bodo izdelali dve kopiji, in sicer v slovenskem in srbohrvatskem jeziku. Za izdelavo filma so se predvsem odločili zato, da bi ljudem še bolj nazorno prikazali družbeno upravljanje pri nas, ker sedanje razlage in predvajanja o družbenem samoupravljanju mnogokrat niso bila dovolj razumljiva. Eno kopijo bodo za kranjsko komuno sinhronizirali tudi v francoskem jeziku, ki jo bodo kasneje prikazovali predvsem tujim delegacijam, ki bodo obiskale Kranj. Televizijski in filmski delavci so izbrali kranjsko komuno zato, ker menijo, da je tu družbeno upravljanje pri nas najbolj razvito. Na filmski trak bodo posneli najprej nekaj prizorov iz Kranja, potem zbere volivcev, zasedanja delavskih svetov in upravnih odborov po kranjskih delovnih kolektivih, nadalje zasedanje Občinskega ljudskega odbora in vseh upravnih organov v občini.

Hkrati opozarjamo prebivalce Kranja, naj ne bodo preseženi in začudenji, ko se bodo te dni po kranjskih ulicah pojavile ekipe snemalcev. Pomagajte jim, da bo snemanje nemoteno potekalo. Film bodo predvajali tudi po vseh kinematografih pri nas. M. Ž.

OB NAGRAJEVANJU PO EKONOMSKIH ENOTAH V ŽELEZARNI JESENICE

Za 5,1 odstotka nad planom

Tudi v aprilu je delovni kolektiv jeseniške Železarne pridno izpolnjeval proizvodne naloge. Operativni plan je v aprilu izpolnil s 112,3 %, družbeni plan pa s 104,3 %. Tako so družbeni plan za prve štiri mesece letos izpolnili z 105,1 % in računajo, da bodo ta naskok obdržali do konca leta. Uspeh pripisujejo zlasti izpopolnjenemu sistemu nagrajevanja. Znano je namreč, da so reorganizirali podjetje na ekonomске enote in uvedli nagrajevanje po enoti proizvoda.

Izreden uspeh v tem obdobju je dosegel kolektiv martinarne, ki je proizvedel 6828 ton več jekla, kot je bilo predvideno s planom. Tudi kolektiv elektropeči je presegel plan za skoraj 13 %, lahke proge za 32,3 %, valjarna 2400 za 5,4 % itd.

Tudi za ta mesec pričakujejo podoben uspeh. Podatki iz prve dekad v maju kažejo, da so izpolnili plan s 104,2 %. Visoko so jo presegle lahke proge, elektropeč itd.

— k.

V ponedeljek je bil na Jesenicah pričetek športnih tekmovanj v okviru IX. mladinskega festivala, ki se bodo nadaljevale še ves teden

KULTURNI RAZGLEDI

V KOPER DVE IGRALSKI
SKUPINI Z GORENJSKE

V teh dneh se je sestala žirija in določila katere dramske družine, ki so si že priborile vstop iz občinskih revij na okrajne, bodo sodelovale na republiški reviji dramskih družin v Kopru, ki bo od 30. maja do 5. junija. Za revijo so določene dramske skupine iz naslednjih krajev: Zagorje (Ivan Cankar »POHUJŠANJE V DOLINI SENTFLORJANSKI«), Velenje (J. B. Priestley »INSPEKTOR NA OBISKU«), Izola (Duško Roksanec »BABILONSKI STOLP«), Jesenice (Schiller »MARIA STUART«), Slovenska Bistrica (Matej Bor »ZVEZDE SO VEČNE«) Kranj (Otto L. Fischer »PROSTI DAN«), Tolmin (Rose Budjuhen »DVANAJST POROTNIKOV«), Mežica (»SEVILJSKI BRIVEC«), Ptuj (»MRTVI KURENT«), Celje (»JANKO IN METKA«). Na republiško revijo sta torej prepušteni dve igralski družini iz Gorenjske, ne le ena, kot lani.

PRIPRAVE NA SEDMO
PREMIERO V KRANJU

Vaje za uprizoritev Kreftove »Velike puntarije« v režiji ing. arch. Viktorja Molka v Prešernovem gledališču v Kranju so že v polnem teku. V omenjeni predstavi bo nastopil ves ansambel in še nekaj članov DPD Svoboda Strazišče in Primskovo. Predstavo bodo uprizorili v počastitev občinskega praznika Kranja — 29. julija. Premiera pa je predvidena za 30. junija.

V Srednji vasi
so proslavljali

V nedeljo, 22. maja, je bila v Srednji vasi pri Senčurju pomembna slovesnost. Domače gasilsko društvo je namreč proslavljalo 10-letnico obstoja. Svečanosti, ki je bila povezana s praznovanjem 15-letnice osvoboditve, je prisostvovalo veliko domačinov in okoličanov, zastopnikov družbenega in političnega življenja, zastopnikov občinske gasilske zveze in drugih.

Po svečanih govorih in po programu, ki so ga izvedli domači gasilci, so najzaslužnejšim podelili tudi pismena priznanja.

Omenjeno društvo je v 10 letih napravilo zelo veliko: zgradili so vodni bazen, nov gasilski dom, kupili novo motorno brigzalno, razvili prapor, izsolali več gasilcev na raznih tečajih in seminarjih itd. Razen minimalne podpore okoli 130.000 dinarjev, so vse zgradili oziroma kupili s prostovoljnim delom oziroma samoprispevki.

V načrtu imajo gradnjo še enega vodnega bazena, ker so v slučaju požara vezani le na en vodni bazen, to pa je tudi edina voda v bližini.

NAČRTNEJŠA PROGRAMSKA
POLITIKA

V Kranju se je v letošnji gledališki sezoni zvrstilo trinajst dopoldanskih nedeljskih prireditev pod naslovom »Ura pravljic«. Igralci dramske družine DPD Svoboda pri Prešernovem gledališču so otrokom od 10. do 15. leta pripovedovali pravljice in uganke ter jim izvajali odlomke iz različnih pravljicnih iger. Pred dnevi so ustanovili pripravljalni odbor, ki bo v prihodnji sezoni načrtnije vodil programsko politiko teh prireditev. Na vseh predstavah (trikrat so tudi gostovali), je bil povprečen obisk 312 ljudi.

MED NAJBOLJŠIMI

Na festivalu mladinskih pevskih zborov ljubljanskega okraja je zbor kamniške južne osnovne šole pod vodstvom pevovodje Viktorja Mihelčiča med mlajšimi mladinskimi zbori osvojil prvo mesto in se uvrstil za nastop na reviji pevskih zborov v Celju.

Otvoritev doma
na Brdu

Prizadevno turistično društvo na Posavcu je odprlo na Brdu pri Ljubnem svoj dom, v katerem se je od prvega maja do danes zvrstilo že nad 1000 obiskovalcev.

Dom na Brdu je zgrajen v značilnem gorenjskem kmečkem slogu. Pred njim je lepo urejen letni vrt in plesišče — okrog pa

Dom na Brdu

se razprostirajo sadovnjaki. Urejen je tudi parkirni prostor. Velikega pomena je izredno lepa prirodna lega z razgledom proti radovljiški in blejski kotlini, ter Julijskim in Kamniškim Alpam. Z Domom na Brdu smo tako dobili eno najlepših turističnih postojank na Gorenjskem.

Sodišča

TAKO SE NE REŠUJE ČAST

Zaradi neke nepomembne kritike (za katero so pozneje ugotovili, da ni bila upravičena), ki jo je na občnem zboru KZ v Dovjem izrekel Janša Franc, se je Ancelji Franc, ki je bil s kritiko prizadet, čutil tako užaljeno, da je menil, da si bo prizadejati čast opral edino s fizičnim obračunom. Že naslednjega dne je pričakal kritika v mlekarji v Mojstrani, kamor je prišel po mleko. Ko je prispel v mlekarjo, je zavpil: »Kaj pa imaš ti z menoj!«, nato pa ga je z ostrim delom pokrova od kangle za mleko udaril po obrazu in mu prizadejal na čelu vrezno rano, zaradi katere je bil nekaj dni celo na bolniškem dopustu. Zaradi lahke telesne poškodbe se je moral zagovarjati pred sodiščem v Radovljici, ki ga je obsodilo na 5000 dinarjev denarne kazni, plačilo odškodnine za bolečine v znesku 5000 dinarjev in povprečnine 1000 dinarjev. Okrajnemu zavodu za socialno zavarovanje bo poleg tega moral še povrniti vse stroške, nastale v zvezi z zdravljenjem oškodovanca. Morda bo ta kazen dovolj poučen opomin, da bo takšno zadevo reševal prihodnje na pametnejši način.

ČE NI REDA
IN KONTROLE

Bivši poslovodja mesarskega podjetja na Brezjah Frelih Andrej je precej po domače pojmoval dolžnosti upravnika podjetja. Tržna inšpekcija, ki je letos aprila pregledala poslovanje podjetja, je spričo nereda, ki ga je ugotovila v podjetju, prišla do zaključka, da F. A. ni dora-

NEPOBOLJSLJIVI PRIJATELJ
TUJE IMOVINE

Horvat Mirko, ključavničar iz Radovljice, je bil zaradi tatvin, ki jih je izvršil vsakokrat v pijanosti, že dvakrat pred sodni-

Kraj: kranjske ceste.

Čas: ponedeljek, 23. maja od 11.30 do 12.30.

Osebe: ljudje, ki sva jih srečala in jih povpraševala o tem in onem in midva.

Kazalci na uri kažejo 11.30. Miličnik na vrhu Jelenovega klanca, ki je bil prva »žrtev« najinega »pohoda«, nama ni hotel odgovorjati na vprašanja, češ da je šele mesec dni v Kranju in da zavoljo tega še ne more dati nobenih izjav o ljudeh in o prometu. »Pridita ob enih, ko me bo zamenjal kolega! On je že dolgo v Kranju in bolje pozna ljudi in promet, pa tudi ljudje ga bolje poznajo, ker je — med nami rečeno — precej strog!«

Obljubila sva mu, da bova prišla pozneje.

Pred poslovalnico »Tekstil« Trgovskega podjetja Elita Kranj na Prešernovi cesti je Irena Papler skladala iz ve-

likega zaboja, ki je prispel iz Zagreba, najrazličnejše blago. Ura je 11.40.

»Koliko časa že delate v tem podjetju?«

»Kmalu bo leto dni.«

»Torej ste vajenka?«

»Da!«

»Vam je poklic všeč?«

»Da.«

Zelo skopi odgovori. Seveda, nekoliko ji je bilo nerodno!

11.50. Pred kioskom na Titovem trgu je gneča ljudi, ki kupujejo današnje časopise. Prodajalka Francka Matkovič nama je povedala, da je v tem poklicu že 6 let in da je zadovoljna z njim.

»Kakšno mnenje pa imate o Glasu Gorenjske?«

»V zadnjem času je veliko boljši, kot je bil prej. Ljudje so se zdaj tudi že navadili na trikrat tedensko izhajanje.«

Lojze Čeh, miličnik kranjske postaje Ljudske milice,

je bil tokrat v civilu. »Dopust imam!« nama je takoj zaupal. Potem pa si je z roko obrisal potno čelo: vroče mu je bilo ura je bila točno dvajset, sonce pa je neusmiljeno pripekalo...

»Kdaj je največ dela v vašem poklicu?«

»Ne bi hotel biti zloben, toda če hočem na to vprašanje odgovoriti po pravici, moram reči, da takrat, ko dobi plačo delavci gradbenih podjetij. To je navadno petnajste v mesecu, traja pa dva do tri dni.«

»In kateri čas v dnevu imate največ dela?«

»Zvečer, od 7. do 12. ure.«

»Kdaj pa je najbolj dolgočas?«

»Po dvanajsti uri ponoči pa do jutra.«

Ura je 12.15. Sonce še vedno neusmiljeno pripeka po razglatih kranjskih ulicah.

»Matematično nalogo sem pisala čiki!« nama je najprej povedala Marija Kobal, studentka 3. letnika Ekonomske srednje šole. »Toda vseeno upam, da bom razred v redu končala. Samo ta šmentana gospodarska matematika...«

»Kam pa greš na prakso med počitnicami?«

»Na Gozdno gospodarstvo.«

»Pa še eno indiskretno vprašanje: si zaljubljena?«

»Ne! Zdej imam dosti opraviti s šolo!«

Na avtobusni postaji ob 12.20 uri.

»Vi niste iz Kranja?« sva vprašala prikupno dekle, ki je čakalo na avtobus. Pozneje nama je povedala tudi ime in priimek: Marija Šifrer.

»Zmotili ste se. Doma sem v Strazišču, vendar stanujem zdaj v Cerkljah, kjer delam v Trgovskem podjetju »Krvavec«. Večkrat pridem v Kranj... Oprostite, prišel je moj avtobus, ne smem ga zamuditi...«

»Srečno!«

T. — Ž.

Kranjska mladina
za Dan mladosti

Občinski komite LMS Kranj je za letošnje praznovanje Dneva mladosti organiziral veliko športno tekmovalno delavsko, kmečko in šolske mladine v najrazličnejših športnih panogah, kot so atletika, odbojka, streljanje, nogomet, rokomet, šah itd.

Medtem, ko je bilo tekmovalno kmečko mladino izvedeno pred 14 dnevi na Beli pri Predvoru, kar smo že poročali, pa v teh dneh potekajo tekmovalna med delavsko mladino. Tekmovalne šolske mladine, izvedeno v sodelovanju s pripadniki JLA

kranjskega garnizona, so bila do polfinala izvedena konec minulega tedna na igriščih in prostori garnizona JLA. Finalno tekmovalje bomo lahko videli na praznik 25. maja. Za prehodni pokal občinskega komiteja LMS Kranj bodo izvedli še zaključno tekmovalno najboljših aktivov vaše, delavske in šolske mladine ter pripadnikov JLA. Po zaključku športnega tekmovalja in ogleda garnizona bo skupno zborovanje, kjer bodo na svečan način dodelili zmagovalcem dva prehodna pokala in diplome. Sledil bo še kulturni program v izvajanju mladine in pripadnikov JLA.

Razstava
ljudske tehnike
po šolah

Komisija za tehnično vzgojo mladine pri OO LT Kranj je imela v minulem tednu svojo redno sejo, na kateri so obravnavali tehnično vzgojo mladine ob zaključku šolskega leta. — Sklenili so, da bodo letos vse šole na Gorenjskem povsod tam, kjer so poučevali tehnični pouk, izvedle za zaključek šolskega leta samostojne razstave o opravljenem delu na tehnično-vzgojnem področju v minulem letu. Posebna komisija bo pregledala vse razstave in ugotovila, katere med njimi je najboljše. Najboljša šola bo lahko svojo razstavo prikazala na letošnjem Gorenjskem sejmu, ki bo avgusta v Kranju. — Nekaj najboljših šol bodo nagradili.

Novi delavski dom je med Kranjčani vzbudil veliko zadovoljstvo. Kljub temu pa je med nekaterimi še nekaj pripomb, ki so bolj ali manj tudi upravičene. Nova fasada z glavne ceste res naredi na mimoidoče vtis modernega poslopja, vendar pa večino moti stara streha, ki se precej visoko dviga nad novim prizidkom. Mnenje večine je vsekakor treba upoštevati in zato bi bilo pametno, če bi nov prizidek povišali še za eno nadstropje. S tem bi Delavski dom pridobil na zunanem izgledu, kar pa je vsekakor še pomembnejše, v Delavskem domu bi tako dobili še nekaj novih prostorov, ki jih Kranjčani bolj kot marsikaj drugega močno pogrešajo.

Dejavnost LT je treba razširiti

V petek, 20. maja, je bila v Radovljici redna seja Občinskega odbora Ljudske tehnike Radovljica, na kateri so govorili o pripravah za redni letni občni zbor, ki bo predvidoma 4. junija. Med drugim so govorili tudi o splošni problematiki LT na področju radovljiške občine. Ugotovili so namreč, da delo tega organa v minulem letu ni bilo najbolj pohvalno. Z dotacijo pol milijona, ki jo je odbor prejel lani od ObLO Radovljica, bi se hemara lahko precej več naredilo, kakor se je. V občini deluje le AMD Radovljica, ki je gonilna sila te dejavnosti v občini,

nadalje AMD Podnart, Foto-klub Radovljica in Brodarsko društvo. Ta odbor bi moral svojim organizacijam nuditi več pomoči, skrbeti pa bi moral tudi za ustanavljanje novih organizacij LT v občini in gledati na to, da bi bilo delo čimbolj koordinirano. O objektivnih težavah, ki so preprečevale nemoteno delo Ljudske tehnike v Radovljici, se bodo pogovorili na prihodnjem občnem zboru, posebne komisije, ki bodo pomagale odboru, pa bodo skrbela za delo na posameznih področjih dela LT.

PRAVNI NASVETI

L. M. STRAZIŠČE

VPRAŠANJE: Stanujete pri sinu in sprejemate nadomestilo za povečano stanarino v bonih 1050 dinarjev. Zanima vas ali ste upravičeni do nadomestila v bonih ali v gotovini.

ODGOVOR: V skladu z 2. členom Uredbe o izplačevanju nadomestil za povečano stanarino (Ur. list FLRJ št. 48/59) pripada nadomestilo v bonih za povečano stanarino, ožjim sorodnikom lastnika, med te spadajo tudi starši.

VPRAŠANJE: Ker sprejemate nadomestilo za povečano stanarino v bonih ste hoteli z njimi plačati najemnino, vendar vam je sin in njegova žena to zavrnili in zahtevata plačevanje najemnine v gotovini.

ODGOVOR: Ker prejimate nadomestilo za povečano stanarino v bonih boste z njimi plačevali najemnino in jih je dolžan sin kot lastnik sprejeti.

Z. I. GORJUŠE - BOHINJ

VPRAŠANJE: Imate nezakonsko hčerko, za katero pa dosedaj ni skrbel njen zakonski oče, kljub temu, da je priznal očetovstvo. Sedaj bi radi, da bi pla-

čeval preživnino in vas zanima kako bi to uveljavili.

ODGOVOR: V skladu z zakonom o razmerju med starši in otroci (Ur. list FLRJ št. 104/47) so starši dolžni skrbeti za svoje nepreskrbljene otroke, v kolikor je hčerka nepreskrbljena boste zahtevali od njenega očeta preživnino in boste isto uveljavili preko sodišča.

D. F. LUČINE

VPRAŠANJE: Pokojni starši so določili, da ostane van in vaši sestri del posestva (7 ha zemlje in nova hiša). Lastninska pravica je pričela veljati 1. januarja 1960 in vas sedaj zanima, kdo je dolžan plačevati davek.

ODGOVOR: Davek od zemljišča plačuje lastnik in ga boste dolžni plačevati od 1. januarja 1960. leta dalje.

VPRAŠANJE: Skupaj z sestrom živita pri bratu, ki je glavni dedič na posestvu, kateremu brezplačno obdelujeta zemljo in tudi on dejansko uživa vajino zemljišče.

ODGOVOR: Za delo pri bratu lahko zahtevate plačilo, ravnotako pa najemnino za zemljišče katerega on uživa.

A. S. BOHINJSKA BISTRICA

VPRAŠANJE: Komunalni banki na Bledu dolgujete dolgoročno stanovanjsko posojilo. Kot lastnik hiše dobite nadomestilo v bonih in bi radi iste vnovčili vendar vam jih KB Bled ne sprejme, ker so bili izdani pri banki v Kranju.

ODGOVOR: V skladu z 6. členom Uredbe o izplačevanju nadomestil za povečano stanarino (Uradni list FLRJ 48/59) in ustreznih navodil plačujete dolg v KB lahko v bonih in jih je KB Bled dolžna sprejeti.

J. A. JEZERSKO

VPRAŠANJE: Stanujete v hiši katere lastnik je v Zagrebu. Dosedaj ste plačevali od hiše davek, zavarovanje in ste isto obnovili ter vložili 450.000 dinarjev. Lastnik vam je ponudil hišo v nakup, vendar se vam diši vsota 600.000 dinarjev previsoka.

ODGOVOR: Lastnik lahko odproda svoje nepremičnine najodličnejšemu ponudniku, vendar bo moral upoštevati sredstva, ki ste jih vi vložili in s tem zvišali vrednost hiše.

„KAR SAMI...“

VI VPRAŠUJETE - MI ODGOVARJAMO

Maloobmejni promet z Avstrijo

Na uredništvo našega časopisa se je v zadnjem času obrnilo več naših naročnikov z vprašanji glede maloobmejnega prometa z Avstrijo. Posebno zanimiv je primer Pavla Legata iz Lesc pri Bledu, ki med drugim sprašuje, kdaj bo sporazum stopil v veljavo, kolikokrat na mesec bo lahko naš državljan šel v Avstrijo, dalje če bo res lahko obiskal kraje, ki so oddaljeni 30 km zračne linije od meje itd. Naročniku Legatu in ostalim, ki se za to zanimajo, danes odgovorjamo:

Za uvedbo maloobmejnega prometa se Jugoslavija in Avstrija zanimata in dogovarjata že dlje časa. Ob obisku zunanjega ministra republike Avstrije, dr. Bruna Kreiskega v Beogradu letos spomladi, je vsa stvar dobila določene oblike, oziroma je bil med drugimi podpisani tudi sporazum o maloobmejnem prometu, ki bazira na Gleichenberskem sporazumu iz leta 1953. Ta sporazum mora sedaj ratificirati avstrijska vlada. Po mednarodnih običajih stopi tak sporazum v veljavo en mesec po ratifikaciji. V tem času se bo sestala še jugoslovansko-avstrijska mešana komisija, ki bo uredila zadnje podrobnosti za izvajanje sporazuma.

Določbe omenjenega sporazuma glede števila prehodov so podobne tistim v sporazumu o maloobmejnem prometu z Italijo. Naš državljan, ki se bo te pravice poslužil, bo lahko štirikrat mesečno potoval v Avstrijo, in sicer preko prehodov Jezersko, Ljubelj, Jesenice in Korensko sedlo. S seboj bo lahko vzel vsakokrat 300 dinarjev. Vodi jo pa se pogovori za povečanje te vsote v Avstriji bo lahko ostal 60 ur, za razliko od Videmskega sporazuma, ki določa 72 ur.

Kdo vse bo upravičen do izkaznice? V sporazumu so takratno našteje vasi v obmejnem pasu od Jezerskega vrha do Kranjske gore. Za nekatere od teh (v bližini Bleda) se še vodijo razgovori. V glavnem Kranj in Bled ne pride ta obmejni pas. Ta pa ni določen po zračni liniji, še manj pa 30 km v notranjost, kot to nekateri mislijo. Določeno je bolj po posebnosti zemljišča. Tako n. pr. na Koroškem teče obmejni pas ob reki Dravi in je napravljena izjema le pri Beljaku in še nekaj drugih vaseh.

Postopek za pridobitev izkaznice bo enak postopku po Videmskem sporazumu. Državljan, ki ima stalno bivališče v eni od vasi, ki bodo zajete v sporazumu, bo vložil pismeno vlogo na Oddelek za notranje zadeve OLO Kranj. Ta bo v upravnem postopku odločal o izdaji izkaznice. Verjetno bodo vloge za izdajo oproščene plačila takse, kot je to n. pr. pri Videmskem sporazumu. Taks pa ne bodo oproščene morebitne pritožbe, ki bi jih državljan s tem v zvezi vlagali. Do kraja izmišljena in neodgovorna je vest, ki jo je objavil »Ljubljanski Dnevnik« pod naslovom »Mali obmejni promet z Avstrijo pred štartom«, da »Tajništva za notranje zadeve že zbirajo podatke, da bodo pravočasno izdala prehodne dvojezične legitimacije s slikami, s katerimi bodo naši državljani lahko hodili preko meje.« Iz našega pojasnila je razvidno, da bo moral vsak državljan sam iskati izkaznico in jih Oddelek za notranje zadeve ne bo izdal državljanom brez njihove zahteve.

Z zakonom o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev, ki je stopil v veljavo s 1. januarjem 1960, se na področju naše republike uvaža splošno in obvezno zdravstveno zavarovanje za vse tiste kmetijske proizvajalce in članke njihovih družin, ki jim je kmetijska proizvodnja glavni vir dohodkov za preživljanje. S tem zakonom se znatno razširjajo pravice, ki so jih imeli kmetijski proizvajalci doslej, seveda ob istovrsti spremembi vsebine njihovih dosedanjih pravic, ki so jih imeli v zvezi z zdravstvenim in nekaterih boleznih po predpisih uredbe o brezplačnem zdravstvenem iz leta 1958, ki je prenehala veljati.

Za osebe, ki so zdravstveno zavarovane po tem zakonu, je zdravstveno zavarovanje brezplačno in se stroški v celoti plačujejo v breme sklada zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev za tele zdravstvene storitve:

— zdravstveno, v kateremkoli zdravstvenem zavodu, če zbolijo za temle boleznimi: akutna otroška ohromelost, Bangova bolezen, bolezen kala-azar, četrta veneralna bolezen, davica, gobavost, griža, kapavica, kolera, koeze, kuga, lues, malteška vročica, melki čankar, mikoza, mrtvični krč, nalezljiva zlatenica, nalezljiva

Čeprav za zdaj ni pričakovati kakšnih večjih gospodarskih rezultatov, je pa zato toliko pomembnejša politična stran tega sporazuma. Mnogim avstrijskim državljanom bo omogočeno, da se sami prepričajo o našem življenju in delu, o naporih in uspehih, ki so zadnja leta tako očitni, da ne more mimo njih noben nasprotnik Jugoslavije. Tako bo lahko medsebojno spoznavanje zgradilo trdne vezi med narodi Avstrije in Jugoslavije, za kar se Jugoslavija prizadeva že od vsega svojega obstoja.

Delo socialno - varstvene službe

1087 mladoletnikov pod varstvom

Do konca 1961. leta še 16 stalnih socialnih delavcev

V svetih za socialno varstvo in varstvo družine v kranjskem okraju dela okoli 200 ljudi, ki se dnevno srečujejo z raznimi težavami, jih rešujejo, svetujejo itd. Svet za socialno varstvo pri OLO si je za letošni pripravil pester program dela. Na osmih dosedanjih sejah je obravnaval o socialni službi, o stanovanjskih skupnostih, o negi bolnikov na domu, o usposabljanju kadrov za vodenje socialne službe itd. Prav tako so razpravljali o vzgoji in varstvu mladoletnih in zapuščenih oseb itd.

Precej začetnih težav je z uvažanjem kadrovske-socialne službe, ki ima nalogo skrbeti za človeka v proizvodnji. Kranjska občina je v tem pogledu dosegla največ. Interes za študiranje takih kadrov je velik. Le pri izbiri dosedanjih udeležencev za te šole se niso povsod dovolj potrudili. Do konca leta 1961 bomo imeli v okraju 16 stalnih socialnih delavcev. Razvoju te službe bo prav gotovo pripomogla tudi podružnica Društva socialnih delavcev Slovenije, ki je ustanovljena v Kranju. To društvo vključuje vse, ki se pečajo s socialno problematiko in ma širok program dela na področju izobraževanja teh ljudi.

Izredno odgovorna naloga socialno-zdravstvene službe je tudi skrb za doraščajočo mladino, ki iz kakršnihkoli razlogov nima najboljših vzgoje, slabe življenjske razmere itd. V okraju se namreč opaža, da število vzgojno zanemarjenih otrok narašča. To je po eni strani odraz vedno večjega števila zaposlenih mater in še slaborazvitih varstvenih ustanov. Zanimivo pa je zlasti to, kar je odkrila posebna analiza, da je največ otrok iz dobro stoječih družin.

V kranjskem okraju je 1087 otrok, oziroma mladoletnih oseb pod varstvom. Med temi je največ otrok padlih borcev, žrtve fašističnega terorja itd. Če upoštevamo, da je dandanes še ve-

»Nikogar odraslih ni bilo.«

»Kar sami smo se sestali in sklenili.«

Tako so ondan pripovedovali pionirji, člani upravnega odbora šolske zadruge v Naklem ob svojem zadnjem sestanku. Dvanajstletni Ivan Kunc, predsednik te zadruge, je bil sprva bolj redkobeseden. Toda potem je s polno samozvestjo pripovedoval, kako dela njihova zadruga, kako oni kaznujejo in izključujejo iz zadruge tiste posameznike, ki se raje potepajo kot bi prihajali na delo, take, ki se na delu igrajo in take odbornike, ki ne hodi-jo na sestanke. Prav prejšnji teden je bilo, ko so izključili kar sedem članov zadruge.

»Vam je kdo svetoval, da jih izključite? Ste se morda prej posvetovali z učitelji, s pionirsko organizacijo, s kmetijsko zadru- go...?«

»Ne. Pravzaprav smo hoteli, potem pa je prišlo tako, da smo bili sami.«

Zatem je nastala kratka, toda mučna tišina. Pionirji so se spogledovali. Bil je to neizgovorjen, vendar zelo razumljiv očiček, češ: mar nimamo mi pravice izključevati? Zakaj bi nam moral

di ena od zelo delavnih članov in tako znova odprla pot razgovoru.

Zatem so veliko pripovedovali in govorili še drugi člani upravnega odbora: Stana, Jožica, Marija, Zdravko in Marjan. Nejka, ki je blagajnik, je kar na pamet povedala, da so lani decembra

narjev in da so za semena in drugo plačali približno 7000 din.

»Za kaj pa boste porabili denar?«

Eden nekaj, drugi nekaj, so kar po vrsti pojasnjevali. Veliko potreba je v zadruzi. Nočejo zanemariti ne tega ne onega. Razen tega pa bodo tudi letos organizirali kak lep izlet. Lani so zadrugi, seveda samo tisti, ki so pridno hodili na delo, šli v Opatijo in v Koper. Videli so morje, ladje in še marsikaj lepega.

Razgovor je bil vedno živahnejši.

»Lani nas je jezilo, ker so nam tako poceni plačevali čebulo,« je dejal nekdo med njimi.

»Res je, veste. To ni bilo prav!« je hitro povedal še drugi. »Samo po trideset dinarjev so jo jemali, potem pa so jo prodajali po šestdeset. Zato smo jo kar sami prodajali!«

Bilo je to lani poleti, kot so povedali. Enkrat so se sestali kar na njivi, po delu, in razpravljali o tem.

Naslednje dni so gospodinje — prijetno iznenadene — lahko kupovale čebulo na pionirski stojnici pred šolo kar po 15 dinarjev ceneje kot v trgovini. Vsak dan sta se tam vrstila dva pionirja, ki sta prodajala. Dežurstvo ob pultu so razporedili tako, da je bil vsaj eden izmed dveh prodajalcev starejši pionir, ki je znal tehati, računati in paziti na denar. Vse je lepo šlo. Na tej stojnici so prodajali, dokler so imeli čebulo.

Nehote je razgovor znova zajel druge stvari.

»Kaj so rekli tisti, ki ste jih izključili?«

»Nič. Saj smo vsakemu povedali zakaj.«

»Kakšni so bili vzroki?«

»Zelo različni. Eden se je na primer igral z žogo doma, namesto da bi šel na delo, ko smo ga vabili. In večkrat je bilo to. Drugi, namesto da bi delal na njivi, je skakal po sosedovi travi, da se je ta kregal in imel je prav. Povedali smo jima to. Tako tudi vsem drugim.«

»Kako pa je bilo z odborniki?«

»Tistih nismo izključili iz zadruge. Samo iz upravnega odbora. Nista hodila na seje. Nič nam nista pomagala gospodariti.«

Se in še so pripovedovali in pravili, da imajo prav sedaj veliko dela na njivi, da bodo letos lažje prodajali pridelek, ker imajo že odjemalce. To je Dom slepih na Okroglem in drugi.

Ob tem razgovoru in pripovedovanju pionirjev se je vsiljevala misel, kako se med njimi že utrjuje samozvest, odnos do skupnih dolžnosti, pravic in odgovornosti. Ob tej misli se je že vsiljevala celo slika, kako bodo ti mladi samoupravljavci jutri sodelovali v delavskem svetu, v stanovanjski skupnosti, kako bodo govorili na zborih volivcev. Povsod s tisto odločnostjo in samozvestjo — »kar sami.«

S temi mislimi smo jim voščili še več uspehov v prihodnje.

K. Makue

Pri študiju...

zmeraj nekdo reči, kaj naj delamo?

»Kar izključili smo jih,« je spet spregovorila Olga, ki je tu-

imeli več kot 22.000 dinarjev na hranilni knjižici, da so letos s sajenjem čebulčka tudi izven zadruge zaslužili novih 5000 di-

Mladi zadružniki v blejski občini so dobro zastavili

V blejski občini so letos ustanovili tri pionirske proizvodne zadruge, in sicer na Bledu, na Bohinjski Beli in v Ribnem. Povsod imajo zadruge svoja zemljišča, ki so jih mladi zadrugi delavci že posadili z ribezom ali čebulo in drugimi rastlinami. Pri delu jim z navesti pomagajo kmetijske zadruge in blejska ekonomija. Mladi zadružniki imajo veliko veselje z delom na svojih zemljiščih. Te so zelo skrbno obdelali. Lepo so uredili tudi prostore in

parke okrog šol ter jih zasadili z različnimi rožami in okrasnim cvetjem.

Da bi se naučili čimveč koristnega in si pridobili izkušnje in potrebne znanje, prireajo tudi poučne ogled kmetijskih posestev in ekonomij. Mladi zadružniki z Bohinjske Bele so si v četrtek, 18. maja, ogledali kmetijsko posestvo v Poljčah in ekonomije na Bledu. Ob tej priložnosti so obiskali tudi Drago in begunjski muzej.

-jb.

Gospodarske vesti

● 200.000 PAROV ČEV-LJEV ZA ZSSR. Dve veliki tovarni obute na Hrvaškem — Josip Kraš — v Karlovcu in »Franjo Gorjup« v Zagrebu — bosta izvozili letos nad 200 tisoč parov obute v ZSSR.

● KOMBINAT ZA KOPRELAVO MESA. V Koprivnici so začeli graditi sodoben kombinat za predelavo mesa. Kot predvideva gradbeni načrt, bo nov objekt prehranbene industrije zgrajen do leta 1963. V njem bo delalo okoli 500 delavcev, ki bodo

proizvajali okrog deset tisoč ton mesnih izdelkov na leto.

● PLANTAŽNI SADOV-NJAKI V VOJVODINI. V naslednjih petih letih bodo v Vojvodini posadili nad 20.000 hektarov plantažnih sadovnjakov. Kmetijska banka je že odobrila kredite za 2.500 ha sadovnjakov in 1.500 ha vinogradov. Ze letos bodo kmetijske organizacije potrebovale nad milijon sadik, v naslednjih letih pa se bo to število povečalo na več milijonov. Te potrebe postavljajo pred 14 drevesnic v Vojvodini obsežne naloge.

Pravice kmetijskih proizvajalcev po zakonu o zdravstvenem zavarovanju

vnetje možganske mrene, oslovski kašelj, ošpice, paratifus, pegavica, spalna bolezen, steklina, šen, škrlatinka, trahom, trebušni tifus, tularemija, Vailova bolezen, vrančni prisad;

— zdravljenje v ustreznem zdravstvenem zavodu, če zbolijo za duševno boleznijo, kadar je bolnik nevaren za življenje drugih;

— zdravljenje v vseh zdravstvenih zavodih, če zbolijo za aktivno tuberkulozo katerekoli oblike;

— zdravljenje v vseh zdravstvenih zavodih, če zbolijo za revmatizmom osebe v starosti do 18 let;

— bolnično zdravljenje oseb, ki so v socialnih ali prosvetnih zavodih, če zbolijo za katerokoli boleznijo;

— bolnično zdravljenje učen-

bolezni na fizikalnih tekmah ali vajah;

— ambulantno zdravljenje raka;

— ambulantno zdravljenje otrok v starosti do 3 let;

— vse vrste zdravniške in babiške pomoči na domu v zvezi z nasečnostjo, če je obisk na domu zdravstveno potreben, razen ob porodu;

— bolnično zdravljenje ozdravljivih oziroma popravljivih telesnih nakaz, za katere to določi Svet za zdravstvo LRS;

— cepljenje, kadar je obvezno po posebnih predpisih;

— dezinfekcija ali deratizacija v stanovanju, če je to zaradi nalezljivih boleznih zdravstveno potrebno.

Kot rečeno, je zdravljenje v vseh spredaj navedenih primerih brezplačno in se stroški plačujejo v breme sklada zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev.

V osnovno zdravstveno zavarovanje spadajo tudi naslednje zdravstvene storitve, za katere plača kmetijski proizvajalec sam del stroškov:

— za vse zdravljenje v ambulantah, splošnih in specialnih, morajo koristniki zdravstvenega zavarovanja sami plačati 25 % teh stroškov; za zdravljenje na domu (vključno potne stroške zdravni-

ka) morajo plačati 50 % stroškov, za zdravljenje v vseh bolnišnicah, splošnih in specialnih, za prvih 14 dni zdravljenja plačajo sami 50 %, za nadaljnji čas pa samo 30 % stroškov; porodniško pomoč doma in v bolnici in zdravljenja v bolnici v zvezi z nasečnostjo plačajo 10 % stroškov, bolnično zdravljenje predšolskih otrok ter učencev in študentov vseh šol plačajo kmetijski proizvajalci 15 % stroškov; za bolnično zdravljenje raka, levkemije in drugih podobnih obolenj plačajo sami 20 % itd.

Zelo pomembna postavka so tudi stroški za zdravila, katere bo koristnik plačal samo v višini 50 % stroškov, ostalo pa sklad. V osnovno zdravstveno zavarovanje gre tudi izdiranje zob, za kar bo koristnik plačal 50 % stroškov.

Iz tega je razvidno, da so se pravice kmetijskih proizvajalcev iz zdravstvenega zavarovanja

znatno razširile in bodo pripomogle k boljšemu zdravstvenemu stanju kmetijskih proizvajalcev.

Po zakonu o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev se lahko uvede na področju posameznega okraja tudi razširjeno zdravstveno zavarovanje. Naš Okrajni ljudski odbor je na svoji seji dne 23. februarja 1960 sprejel odlok o razširjenem zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev za območje okraja Kranj. S tem odlokom se pravice kmet. proizvajalcev do zdravstvenega zavarovanja razširijo tako, da imajo razen osnovnega zdravstvenega zavarovanja, o katerem smo že govorili, zagotovljene zlasti tele vrste zdravstvene-ga zavarovanja:

— prevoz z reševalnimi vozili v vseh primerih, kadar to določi lečeči zdravnik;

— zdravljenje vseh zobnih in ustnih boleznih ter zobotehnična in zobna protetična dela;

— ortopedski pripomočki in proteze;

— zdravljenje v naravnih zdraviliščih in krevališčih.

Za vse te zdravstvene storitve plačajo kmetijski proizvajalci neposredno 50 % stroškov, ostalih 50 % pa gre v breme sklada zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev.

Vsi kmetijski proizvajalci so v

teku aprila prejeli zdravstvene izkaznice (razen nekaterih zamudnikov), s katerimi bodo v vseh zdravstvenih ustanovah lahko uveljavljali svoje pravice iz tega zakona. Pravico do koriščenja osnovnega zdravstvenega varstva imajo vsi koristniki od 1. aprila 1960, to je 3 mesece po sprejetju odloka o razširjenem zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev s strani Okrajnega ljudskega odbora Kranj.

Na koncu bi rad še opozoril, da je cela vrsta kmetijskih proizvajalcev ostala brez zdravstvenih izkaznic, ker se na poziv Zavoda za socialno zavarovanje niso javili na svojem krajevnem odboru zaradi prijave v zdravstveno zavarovanje. Zavod za socialno zavarovanje bo te zamudnike ponovno klical in opozoriti moram, da bodo kmetijski proizvajalci morali plačevati 2 % prispevek od katastrskega dohodka in glavarino v višini 1200 dinarjev, čeprav se ne bodo prijavili v zdravstveno zavarovanje. Brez zdravstvene izkaznice pa ne bodo mogli koristiti pravic, ki jim jih daje zakon o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev.

Ivo Majdič,
direktor Okrajnega zavoda za soc. zavarovanje Kranj

OBVEŠČEVALEC

mali oglasi

PRODAM

Kravo mlekarico, 4 mesece breje, ugodno prodam. Cizelj Alojzij, Podkoren 92, Kranjska gora 1935

Prodajam polglobe otroški voziček, malo rabljen, inozemski. Jezerska c. 66, Kranj 1968

Prodajam kuhinjski, zaprt, — na tri plošče, domači izdelek. Naslov v oglasnem oddelku 1975

Prodajam motorno kolo DKW — 125 ccm, dobro ohranjen. Zgornje Bitnje 149. — Ogled ob nedeljah, pod »Dobro ohranjen«. 1976

Prodajam I nosilke (traverze) in železniško tračnico (eizenponarce) 10 krat 8 in 13 krat 8 cm po 6 do 7 metrov dolžine, za velbanje stropa. Naslov v oglasnem oddelku 1977

Prodajam Vespo. Cena 100.000 din. Praše 20, Kranj 1978

Prodajam skoraj novo Lambretta. Britof 42 1979

Prodajam Vespo 125 ccm zaradi odhoda k vojakom in dobro ohranjeno pomivalno mizo. Zeje 6, Duplje 1980

Prodajam emajliran štedilnik. — Naslov v oglasnem oddelku 1981

Prodajam NSU Primo s prevoženimi 6000 km v zelo dobrem stanju. Drempetič Janez, Britof 12. 1989

Prodajam moped Colibri s prevoženimi 3000 km v dobrem stanju. — Sp. Brniki 2, Cerklje. 1990

Prodajam kravo, dobro mlekarico, 5 mesece breje. — Založnik, Struževo 61, Kranj. 1991

KUPIM

Kupim okopalnik. Naslov v oglasnem oddelku 1982

Kupimo rabljen, dobro ohranjen pisalni stroj. — Ponudbe z navedbo cene je sporočiti na

Ob bridki izgubi najinega dragega moža in očeta
LOJZETA ZALOŽNIK

se najtopleje zahvaljuje vsem, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti, darovali številne vence in cvetje. Posebna zahvala tudi dr. Preslu in dr. Uršiču, obema govornikoma ob odprtem grobu, DPD Svobodi Kranj, godbi in Prešernovemu pevskemu zboru ter sindikalni podružnici in komiteju ZK tovarne Iskra.

Kranj, 24. maja 1960.

Zalujoča žena Terezija in sin Lojze

ZAHVALA

Ob bridki izgubi našega dragega očeta

CIRILA MAJER

iz Meslinj se toplo zahvaljuje članom kolektiva »Gorenjski tisk« v Kranju za izkazano pomoč, darovani venec in izraze sožalja.

Zalujoči hčerki Zinka in Ivanka

ISKRA

tovarna elektrotehničnih in finomehaničnih izdelkov

KRANJ

poziva

bivše članekolektiva, ki jim je delovno razmerje prenehalo v letu 1959, naj prijavijo najkasneje v treh mesecih po objavi tega oglasa morebitne zahteve do osebnega dohodka nad tarifno postavko, če izpolnjujejo pogoje po čl. 33 Tarifnega pravilnika podjetja.

Podjetje bo upoštevalo samo pisne prijave, ki bodo prispele v navedenem roku.

Izšla je 4. in 5. knjiga iz Večerne zbirke zanimivih memoarov »Za zaprtimi vrati«

»ZAUPNI DNEVNIK GROFA CIANA« v dveh delih.

S številnimi dokumentarnimi fotografijami opremljeno ceneno knjigo dobite v vseh knjigarnah, podružnicah časopisov, trafikah, kioskih ter pri kolporterjih.

Naročite pa jo lahko tudi neposredno pri upravi Večera Maribor, Gospodstva 23. — Cena knjig je 400 din.

Okrajni ljudski odbor Ljudske tehnike Kranj, Koroška cesta 6. 1992

RAZNO

Obveščam cenjene stranke, da bo delavnica zaprta od 1. do 15. junija 1960 zaradi zdravljenja. — Rangus Blaž, zlatar, Kranj 1983

Iščem žensko za pomoč v gospodinjstvu. Naslov v oglasnem oddelku 1984

Sprejemem več nekvalificiranih delavcev. Bidovec Miran — zidarski mojster, Hrastje 2 — Kranj 1985

Preklicujem bloka št. 41895 in 41896, izdana v Komisijski trgovini Kranj, dne 2. septembra 1959. Petrič Marija 1986

Po službi bi pomagala v gospodinjstvu. Naslov v oglasnem oddelku 1987

Broško iz rdečih kamnov sem izgubila dne 23. maja od Ceste Kokrškega odreda do Titovega trga. Poštenega najditelja prosim, naj jo odda proti nagradi v oglasni oddelek. 1988

Učiteljski zbor v Predosljah prosi vse prosvetne delavce, ki so kdaj koli službovali na tukajšnji šoli, da nam pošljejo svoje fotografije v najkrajšem času.

Rabimo jih, ker pripravljamo razstavo v zvezi s 100 letnico obstoja naše šole. Osnovna šola Predoslje. 1994

kino

Jesenice »Radio«: 26. in 27. maja ameriški barvni film POVABILO NA PLES.

Jesenice »Plavž«: 26. in 27. maja angleški barvni film NEPRIČAKOVANA LJUBEZEN.

Bled: 26. maja franc. barvni film PUSTOLOVŠČINA ARSENA LUPINA; 27. maja italijansko-francoski barvni film PO-

SLEDNJI RAJ, predstave ob 18. in 20.30 uri.

Radovljica: 27. maja angleški zabavni barvni vstavljen film DR. BREZ DELA, predstava ob 20. uri.

Ljubno: 26. maja MOJ VOHUNČEK, predstava ob 20. uri.

Kropa: 26. maja SEST. PROGRAM — št. VII ob 16. uri in ruski barvni film PREDMET, ob 20. uri.

Trzin: 26. in 27. maja ameriški barvni film RISARKA MODELOV.

Kranj »Storžič«: 26. in 27. maja ameriški barvni CS film HRABRI IN DRZNI, predstave ob 16., 18. in 20. uri. Matineje 26. in 27. maja ob 10. uri amer. barvni CS film REKA SMRTI.

Letni kino »Partizan«: 26. in 27. maja ameriški barvni CS film REKA SMRTI. Predstava ob 20. uri.

Stražišče »Svoboda«: 26. maja »ameriški barvni CS film HRABRI IN DRZNI, predstava ob 19. uri.

Naklo: 26. maja jugosl. češki film ZVEZDA POTUJE NA JUG, predstava ob 20. uri.

Skofja Loka: 27. maja ameriški cin. film JEZ NA PACIFIKU.

Železniki: 27. maja ameriški cin. film VERA CRUZ, predstava ob 20.30 uri.

Duplica: 26. maja mehiški film TRIJE PUSTOLOVCI. — Predstava ob 20. uri.

Kamnik: dne 26. maja amer. barvni film V SENCJI VESAL, predstava ob 17.15 uri.

tržni pregled

V KRANJU

Fižol 60 do 80 din, mleko 30 dinarjev, smetana 250 din, moka ajdova 65 do 70 din, ježprenj 60 do 70 din, kaša 70 do 80 din, krma za kokoši 35 do 40 din, koruza 40 din, proso 40 din, oves 25 dinarjev, krljci 40 do 50 din, čebulček 100 do 150 din, šalotka 40 do 50 din za liter, korenček 50 do 60 din, sir skuta 100 do 120 dinarjev, puter 560 din, čebula 50 dinarjev, krompir 15 do 18 din, špinata 100 din, zelje kisló 60 do 80 din, repa kislá 30 din, solata 120 do 140 din, orehova jedra 900 din za kg, jajca 18 do 19 din, kokoši 500 din, zajci 500 din, raca 500 din, česen 5 do 10 din, klobase 80 do 100 din, por 5 do 10 din za kos, radič 20 din, solata berivka 20 din za merico, jedilna redkvice 10 do 12 din, peteršilj 10 din za šopek, česnje 50 din za kg.

gibanje
prebivalstva

V TRŽIČU

Rojeni: Branko Livk in Marjetka Kopač.

Poročili so se: Pavel Tadel, čevljar in Leposava Gončič, predilka; Stanislav Pangeršič, čevljar in Margareta-Vida Lorenčič, prešivalka; Jožef Ahačič, mehanikar in Franciška Dolinar, nameščenka; Jozo Cabraja, železo-krivec in Ljudmila Dobrin, medicinska sestra; Andrej Tomec, upokojenec in Karolina Petrič, tovarniška delavka; Metod Snedec, brivski pomočnik in Zorica Pokorni, tkalka; Ciril Pogačar, mizar in Marija Komac, predilka; Jože Ahačič, tovarniški delavec in Antonija Ferjan, gospodinjka pomočnica.

Umrli so: Bruno Kurnik, obratovodja.

NA JESENICAH

Rodile so: Gizela Malavašič — deklico, Marija Kos — deklico, Kristina Sedušak — dečka, Marija Piškur — deklico, Bogomila Vodopivec — deklico, Julijana Davidovič — dečka, Marija Poljanšek — dečka, Zekija Catak — dečka, Anica Rutar — dečka, Cvetka Sodja — deklico, Ivanka Janša — deklico, Mimi Kokalj — dečka, Fani Markun — dečka, Ivanka Smolej — dečka, Anica Grubar — dečka, Angela Toplišek — dečka.

Poročili so se: Francišek Justin, tovarniški delavec in Marica Žan, uslužbenka.

Umrli so: Valentin Baloh — 29 let, Alojz Lunič — 46 let, Valentin Kalan — 56 let, Ivan Koren — 85 let, Katarina Mežnar, roj. Čebašek — 55 let, Ignac Morić — 15 let, Jakob Soklič — 66 let, Franc Kobe — 31 let.

MLADA RAST

NEVIHTA V GOZDU

Vsak si misli ob besedi nevihta nekaj zelo hudega in groznega. Če pa nevihto doživiš kje v gozdu, kjer je vse tako tiho in strahotno, je pa to še huje.

Nekega lepega poletnega popoldneva sva se jaz in moja prijateljica Barbka, odpravili v uro oddaljeni gozd, sredi katerega teče po široki dolini prijazen potok Rak. Tu je tudi naše poletno kopališče in v počitnicah se tu res ne manjka ljudi.

Ko sva šla od doma, je bilo nebo čudovito modro, brez vsakega oblaka in tako sploh nisva pomislili na nevihto. Sprehod skozi gozd je bil čudvit in sploh nisva videli, kaj se dogaja okoli naju. Prišli sva skoraj do potoka, ko sva zagledali nebo popolnoma prepreženo s temnimi deževnimi oblaki. Vendar, bilo

je prepozno! Nenadoma se je strahovito zabliskalo in vsula se je strašna ploha. Ta nama je ustavila pot in sploh nisva imeli časa, da bi si poiskali varno zavetje. Stekli sva k nekim golim skalam, ki pa nama niso nikakor mogle pomagati, bili sva premočeni do kože. — Deževalo pa je vse bolj in bolj, povrhu tega pa je začelo prav blizu grozljivo grmeti in sem pa tja so se utrjali krvavordeči bliski. Bilo me je tako strah, da sploh nisem slišala biti srca, ampak sem si samo tiščala ušesa in oči. Nekaj časa nisve vedeli druga za drugo, kajti tako

sva se stiskali k skalam in mislili samo na to grozno nevihto. Dež je polagoma ponehal in tudi prvi sončni prameni so predrl težke oblake. Midve sva vsaka na enem koncu skale prilezli čisto premočeni in na pol mrtvi vsaka izpod svoje skale. Ta prizor je bil tako smešen, da sva se na vso nesrečo nasmejali do solz.

Tako sva odšli domov in tu ni bilo pripovedovanja o tem strašnem dogodku ne konca ne kraja. Pri vsem tem pa sva se počutili kot veliki junakinji, ko sva morali toliko pretrpeti.

Milena

Ogenjček

Bilo je po peti ofenzivi. Četrta črnogorska brigada se je umikala čez Miljevino. Sovražnikova letala so venomer zasledovala kolono. Obstreljevala so jo, da se je morala vsak hip kriti. To je oteževalo premik.

Vrhovni štab je razglasil, da je prepovedano kuriti ognje. To je bilo razumljivo. Podnevi bi jih sovražnik izdal dim, a ponoči svetloba. A kako naj bi se brez ognja ogreli in si pripravili hrano?

To še ni bilo vse. V brigadi je bilo tudi precej bolnih za tifusom. Le z največjo težavo so se vlekli dalje. V zraku sovražnik, na zemlji pa lakota in tifus. Bolni in lačni, izmučeni in bosi — bilo je v resnici težko.

A morali so biti močni in vztrajati. Velika večina borcev je spoštovala prepoved. Zavedala se je, da bi si sicer le poslabšala položaj. Saj to ni moglo večno trajati.

A med njimi so bili tudi taki, ki niso mogli vzdržati. Na skrivaj so zakurili ogenjčke in si kuhali večerjo.

Tito je vedel, da je borcem

hudo. Toda prepovedi ni mogel prekršiti. Sovražnik je na vsak korak spremljal brigado, da bi jo uničil. A vedel je tudi, da ta ali oni borec bržkone ne bo porabil ukazu.

Zato je neko noč ustal in obšel taborišče.

Našel je partizana, ki je pravkar zanetil kupček dračja in vejevja. Iz klopčev dima so se že porajali svetli plamenčki in sipali medlo svetlobo.

Tito se je ustavil pred njim.

»Ali včas,« ga je mirno vprašal, »da ne smeš kuriti ognja?«

»Vem,« je odgovoril borec, ki ni dvignil pogleda. »A kuril bom, pa če pride sam tovariš Tito.«

Tito je za trenutek pomolčal. »In — če je ta že tu?« je nato vprašal.

Tedaj je partizan odtrgal oči od ognja, pred katerim je čepel. Pogled se mu je uprl v vrhovnega komandanta. Planil je na noge, popteval ogenj in obstal v pozoru.

Tito ni rekel nobene. Odzdravil je in šel dalje.

(Odlomek iz knjige Franceta Bevka »Knjiga o Titu«)

BINCEK IN NJEGOV ČASOPIS

KOLO

U R A

Podolgovat kos papirja preganj tolikokrat, kolikor hočeš imeti otročičkov v kolu. Nato izreži s škarijami obrise fantka ali punčke (glej sliko), pa pazi, da pustiš roki do roba. Če papir razgrneš, se bo pokazala dolga vrsta figuric, ki se bodo držale za roke. Če skrajni dve roki zlepiš, nastane kolo.

Tik, tak, tik, tak, se ponaša ura naša, brez počitka in brez brane, neprenehoma tiktaka tik, tak, tik, tak.

To sta pridna nam kazalca eden velik, drugi manjši, pa oba sta točna, tik, tak, tik, tak se ponaša ura naša.

Micka Grom

Hiša v gozdu št. 17

Ne vem kolikokrat sem do takrat že šel sam ali pa z bratrancom Jožetom Robičem (slednji je postal med vojno žrtev nemškega taborišča smrti v Dachau) tajno čez mejo v Avstrijo po komunistično literaturo in drug propagandni material. Julija 1931 bi me kmalu zasačili ob povratku čez mejo, pa sem k sreči zagledal financarje prej, ko so oni zapazili mene. Kakor so zapazili mene oni, imel sem ravno še toliko časa,

Vladimir Lakovič: Ilustracija iz Krsta pri Savici

da sem skril nahrbtnik s prepo-vedanim materialom, sam pa se nisem več mogel umakniti in so me prijeli. Pri meni so našli le nekaj kamenčkov za vžigalnike, ki so mi jih zaplenili, a tudi teh ni bilo toliko, da bi me mogli zaradi »verženja« vtakniti za dalj časa pod ključ. Odsedel sem samo teden dni in bil vesel, da mi jih niso naložili več, saj bi mi lahko po zakonu, ki ga je za ilegalni prestop meje določal, prigosodje pod Živkovičevo

diktaturo, prisodili najmanj tri mesece zavora. Še bolj vesel pa sem bil, ker mi je uspelo skriti literaturo, zaradi katere bi me, če bi jo našli pri meni, lahko sodili po zloglasnem zakonu o zaščiti države, po zakonu, ki ni poznal milosti. Zato mi teh sedem dni, ki sem jih moral pre- sedeti v zaporih v Kranjski gori, ni leglo na dušo. Ko so me iz- pustili, nisem mnogo razmišljal in sem šel takoj po skriti nahr- bnik, le da sem na poti do votline pod Srednjo pečjo, kjer sem si uredil svoje prvo skladi- šče za ilegalni material, bil do skrajnosti oprezen.

Tiste dni, ko sem bil zaprt, je močno deževalo. Takih neviht z močnimi nalivi, ki so trajali ves teden, še nisem pomnil. V za- poru si zaradi tega sicer nisem delal preglavic. Še vesel sem bil, da ni bilo lepih dni in se mi zato vsaj ni tožilo po polet- ju. Mojega veselja pa je bilo konec, ko so me izpustili in ko sem prišel do skrivališča. Ne- nehni nalivi tistih dni so opravi- li svoje uničevalno delo. Za- voji z literaturo so bili premo- čeni, nekateri pa popolnoma uničeni. Bilo mi je, kakor da bi z uničenimi zavoji izgubil nekaj, kar mi je bilo močno priraslo k srcu. Šele ob bolečini, ki sem jo občutil ob pogledu na uniče- ni material sem spoznal, kako zelo sem navezan na revolucio- narno gibanje in delo, za kate- rega me je pridobil takratni glavni kurir Jože Repinc.

Tudi literatura v mojem nahr- bniku, ki jo je neusmiljeno namakal dež, je bila uničena. Vzlic temu pa sem ga z literaturo vred adnesel domov, med potjo pa razmišljal, kaj bi ukrenil in kje bi našel novo skrivališče, ki bi bilo varno ne samo pred povsod vohljajočo žandarmerijo in nje- nimi plačanci, marveč tudi pred vremenskimi nevarnostmi.

Najbolje bi bilo, da bi si skri- vališče uredil doma, sem pomi- slil. Vendar se za to misel ni- sem mogel takoj odločiti. Vedel sem, da bi s tem lahko prikladal nevarnost nad vso družino, če bi mi oblast prišla na sled. Ko pa mi je naslednjega dne povedal bratranec Jože Robič, da sta Lojze Tišov in France Guzelj (kasnejši prvoborec, ki je med vojno padel za svobodo) našla skoro popolnoma uničeno lite-

Janez Robič, delavec v modelni mizarni Železarni Jesenice, je bil leta 1931 in 1932 poleg Lojzeta Tišova, Franca Guzelja in drugih mladih komunistov, ilegalni ku- rir. Leta 1926 je začel okušati brezposelnost. Marca 1931 ga je za ilegalno delo pri- dobil Jože Repinc, takratni glavni kurir in kasnejši španski borec. Kot kurir je delo- val vse do pomladi 1932, ko je zaradi neprevidnosti nekega skojevca policiji uspelo aretirati nekaj jeseniških komunistov in med njimi tudi Janeza Robiča, doma iz Go- zda št. 17 pri Kranjski gori. Danes objavljamo odlomek iz njegovih spominov, ki jih je po njegovem pripovedovanju napisal Miha Klinar.

raturu v nekih pozabljenih svi- slih blizu Gozda in da je po- dobno usodo doživel ilegalni ma- terial tudi v skrivališču pod Smolejevo pečjo, sem se vzlic pomislekom in nevarnosti, ki bi pretla meni in mojim domačim, odločil, da si uredim skrivališče doma, v naši hiši v Gozdu št. 17. Vanj bi potem lahko znosil še ohranjeni material iz omenjenih skrivališč, ga doma posušil in shranil. Ni me skrbelo, da bi utegnili na kurirje, ki bi hodili k nam po material in ga po drugih zvezah spravljali naprej po državi, postati pozorna žan- darmerija. V našo hišo so nam- reč čestokrat prihajali izletniki in turisti, ki so odhajali v gore in pri nas shranjevali vse, če- sar v hribih niso potrebovali. Zato bi tudi kurirji, ki bi pri- hajali direktno k nam, ne mogli postati sumljivi.

Ko sem se odločil, sem se ta- koj lotil dela. Ogledal sem si domačo hišo, kakor da bi je ne poznal in bil šele prvič v njej. Ogledal sem si vsak skriti ko- tiček, ki bi se ga dalo preuredi- ti v skrivališče. Že sem namera- val, da bi si ga uredil pod streho, a sem se takoj premislil. Od tovarišev na Jesenicah in na Ja- vorniku, ki so jim žandarji že večkrat prebrskali stanovanja in hiše, sem vedel, da preiskovalci najraje stikajo po podstrešju in po kletih. Tudi kuhinja in sobe niso za take stvari.

Postal sem nestrpen, ker ni- sem našel nič primernege.

Ta hiša je za nič, sem se je- zil. V njej ne moreš ničesar skriti.

Nezadovoljen s hišo in sa- mim seboj sem naposled zav- rgel misel, da bi si skrivališče za ilegalni material uredil v hiši.

Stopil sem na prag in se zastr- mel v Martuljkovo skupino, ki se je s svojimi ostrimi vrhovi in grebeni rezala v nebo, dokler me niso zaskalele oči in sem hri- bom obrnil hrbet. Zasukal sem se na pragu, koraka pa nisem napravil, čeprav sem mislil iti v kuhinjo in se zlektni na klop. Bolela me je glava od brezupne

praznine, ki se je naselila vame, ko sem zavrgel misel na skri- vališče v hiši. Somrak veže s svojo mirno praznino mi je do- bro del, dokler mi pogled ni zdrsnil na tla. Široke deske po- da v prostorni veži so me ne- nadoma priklenile. Bil sem mi- zar, čeprav že nekaj let brez dela in stalne zaposlitve, in les sem si vselej rad ogledoval. Tu- di sedaj sem se zagledal v širo- ke podnice in jih strokovnjaško motril, kakor da bi iskal, če je morda pod kje potreben popra- vila, čeprav sem vedel, da ga ni in so se deske lepo tesno doti- kale druga druge. Ob tem mo- trenju me je nenadoma nekaj obšlo.

»Našel sem,« sem nehote re- kel na glas, ko mi je pogled ob- stal ob dveh širokih deskah. Pod njimi bi si lahko uredil odlično skrivališče, dovolj varno in ob- enem zavarovano pred vlago.

Lotil sem se takoj dela. K sreči očeta ni bilo doma, saj bi ga moje početje s popolnoma dobrim podom v veži prej ko ne ujezilo in bi mi ne dovolil izru- vati iz popolnoma nepoškodova- nega poda tistih desk, ki sta me razvneli ob misli na skrivališče in ki sem ju pravkar brez po- misleka izruval. Vedel sem, da bi se usula name ploha jeze, če bi se oče ta hip vrnil. Zato sem si želel, da bi oče, ki se je mu- dil v Kranjski gori, našel kje svojo družbo in da bi se ne vr- nil prej, preden bi jaz ne opravi- vil vsega in si pod podnicami zgradil skrivališče za ilegalno li- teraturo in drug material, ki je tako zelo bodel v oči oblast, če ji je prišel v roke bodisi v ob- liki raztrošenih letakov, bodisi v obliki brošur, če je naletela nanje ob hišnih preiskavah.

Delal sem naglo in se pošte- no oznožil, preden sem pod po- dom skopal bunker in ga z de- skami zavaroval pred vlago, na- to pa »popravil« pod in zabri- sal sledi svojega dela. Z zado- voljstvom, kakor da bi opravil najbolj zahtevno mizarsko de- lo, sem si potem ogledoval pod. Deski, ki so prikrivale moje skri-

vališče, ni bilo mogoče razločiti od drugih desk v podu. Skušal sem se vživeti v vlogo žandarja, ki bi morebiti kdaj delal prei- skavo v naši hiši. Vživet v to vlogo sem odšel na dvorišče, na- te pa se vrnil, obstal na pragu in si s »strogim« pogledom ogledal vežo. Nasmehnil sem se. Deski, ki so skrivale moj bunker, s praga niti opazil nisem.

Zdaj lahko pridejo, skrivali- šča ne bodo odkrili, sem si mi- slil. Morali bi imeti presneto srečo, da bi ga našli. Izletniki bi ga le tedaj, sem bil prepri- čan, če bi prišli v trenutku, ko bi vskladiščeval material, ali na, kadar bi ga praznil.

Bil sem zadovoljen. V nekaj dneh sem skrivališče že napol- nil, a se je po zaslugi kurirjev z Jesenic kmalu izpraznilo. S svojim potni čez mejo sem se potrudil, da se je zopet napol- nilo. Nisem štel, kolikokrat se je to zgodilo. Po zavojih, literaturi in propagandnem materialu sem vedel, da stvari, ki sem jih pre- našal iz Avstrije čez mejo v Ju- goslavijo, niso služile samo ju- goslovanskim komunistom, mar- več tudi komunistom v Bolga- riji, kar se mi je zdelo popol- noma razumljivo in na kar sem še danes ponosen, saj sem bil tako tudi jaz vsaj delno udele- žen pri izpolnjevanju naših skup- nih internacionalističnih dol- žnosti.

Moje delo je nemoteno pote- kalo vse do tistega usodnega dne, pomladi 1932, ko je žan- darmerija zvedela, da je nek mlad in neizkušen kurir v go- stilni spraveval po naši hiši in po meni. Ko ga je na vlaku are- tirala in našla pri njem ilegalni material, so še istega dne are- tirali tudi mene. Začeli so se dolgi meseci zaporov, od žan- darmerijskega v Kranjski gori in mučnicah na jeseniškem o- mejnem komisariatu do policijs- kih in sodnih zaporov v Ljub- ljani. Vzlic temu pa pri preiska- vi ob moji aretaciji in preiska- vah, ki so sledile, skrivališča pod podnicami v veži naše hiše niso nikoli odkrili... Miha Klinar

„Pozabljena“ aktovka

Zabava je bila že dokaj živa. Godci orkestra so razgibali ude- ležence, razgovori o Gorenjski, kot neločljivi, zgodovinski deže- li velikega Rajha so se pravkar razvili.

In prav takrat je zagrmelo. Dame v večernih oblekah, viso- ki častniki in komisarji ob belo pregrnjeni mizi, vse je zletelo v zrak. Celo tla so se zrušila. Zidovi, ruševine tal in pohištva so bili na mah oškropljeni z li- kerjem, krvjo in šampanjcem, razuzdani smeh poklicnih moril- cev je nadomestilo stokanje in ječanje.

Po Savskem bregu navzdol proti železniški postaji pa so tri- je mladinci pospešili s koraki, se usedli na vlak in odpeljali proti Naklemu.

Zgodilo se je to mrzlega večer- a 10. januarja 1945. leta v ka- varni Evropa v Kranju. A kako se je začelo?

Partizani so potrebovali obve- stil, povezave z dolino. Morali so vedeti čimveč, kako živijo naši ljudje v mestih, kjer so bili okupatorji, morali so vedeti za sovražnikovo moč, za njegovo gibanje, za njegove nakane in podobno. In kdo naj bi bil temu bolj kos kot mladinci. Seveda mladinci, ki se niso ustrašili po- ti, ilegalnih prehodov mimo straž, ki se niso bali groženj, ki so tvegali življenje, — skratka Titovi mladinci, skojevci.

Jeseni 1944 je Kokrški odred ustanovil v Naklem posebno ob- veščevalno službo, ki so jo ime- novali »Storžič«. Ta naj bi or- ganizirala povezavo z dolino oziroma zagotovila poročanje, kaj se v dolini dogaja, kako se Nemci pripravljajo na to, ono, kaj delajo po tovarnah, kaj pre- važa železnica za Nemce proti Trzinu itd. V to tajno obvešče- valno skupino so bili sprejeti mladinci: Jože Strupi, Milan Križaj in Dušan Feldin iz Na- klega, Franc Kopač iz Pivke in Alojz Škulj iz Trziča.

Mladincem so zabičali tajnost. Nihče ni smel vedeti tega. Si- cer bi jih Nemci brž prijeli in postrelili.

Mladinci so držali besedo. Vsak vlak, ki je sopihal proti Trzinu, vsak izdelek v tovarnah, vsak prevoz Nemcev sem in tja so opazovali, beležili in poročali naprej. Seveda so dobili svoje zaupnike med zanesljivimi, sta- rimi revolucionarji železničarji, med bivšimi organizatorji stavk po tovarnah, med stanovalci bli- zu postojank itd.

Toda sčasoma je mladincem to, dasi zelo tvegano, važno de- lo, postalo nekako vsakdanje. Zahotelo se jim je več. Čutili so se prave partizane. Take parti- zane, ki se bojujejo in uničuje- jo sovražnika.

Prvi poskus te njihove borbe- nosti se je pokazal lepega dne, menda je to bilo 12. decembra 1944. na železniški postaji v Kranju. V prostorih železniške policije je eksplodirala bomba. En nemški policist je bil na me- stu mrtev. Drugi trije pa so bili ranjeni.

To je mladince še bolj ohrab- rilo. Prvi ognjeni krst je bil že za njimi. Tako so se odločili, da »podkurijo« Nemcem tudi v ho- telu Evropa. Seveda so ta načrt napravili skupno s partizani, s Kokrškim odredom. Hotel Evro- po so si zbrali zato, ker se je tam zbirala elita nemških funk- cionarjev. Tjakaj so prihajali politični in vojaški voditelji — najodgovornejši posamezniki za tolike zločine in represalije med našim ljudstvom.

Določili so dan — 9. januar 1945.

Toda pred akcijo samo je bilo treba stvar dobro pripraviti, si ogledati prostor, »otipati« vse okoliščine in šele potem...

Tako sta tistega dne prišla v kavarano Evropa dva mladinci: Jože Strupi in Franc Kopač. V aktovko sta si natlačila starih

cunj, in nihče ju slučajno ni niti vprašal, od kod in kam. Tam sta mladince videla mnogo nemških častnikov. Poleg tega je bil v isti stavbi tudi štab nekega nemškega bataljona in stražar pred vrati ni bil nič kaj simpa- tičen. Toda — ničesar ni vpra- šal. Mladinca sta prišla v ka- varno. In prav, ko sta delala na- črte, kako bi še tisti večer iz- polnili veliko akcijo, se jima je porodila nova, še lepša misel. Strupi se je nenadoma zagledal v neki plakat. Tam je bilo va- bilo za zabavno prireditev, ki je bila napovedana za prihodnji večer, 10. januarja. Brž sta nare- dila načrt: ne tisti večer, mar- več naslednji dan bi se tudi mladinci »udeležili« zabave. Se- veda bi namesto cunj prinesli v aktovki 10 kilogramov razstreli- va plastike, ki so ga bili na dr- zen način pripeljali po vlaku iz Trziča.

Njihov načrt je bil sprejet in naslednji dan, 10. januarja po- polne so se na železniški po- staji v Kranju zbrali Strupi, Feldin in Kopač.

Prva dva sta bila oblečena v nemške železniške uniforme. Da bi jih pač tako hitro ne osumili. Do šeste zvečer so hodili po mestu in ogledovali izložbe. Tu- di pred Evropo so šli pogledat. Pred vrati je bil stražar, ki je mrko motril vsakega prihajajo- čega gosta. Mladince je kar za- skrbelo. Toda nemške uniforme, dasi železniške, so jih ohrabri- le. Pripravili so se. Najprej so šli pod stolp roženvenske cerkve in tam uredili, kar je bilo po- trebno. V razstrelivo, ki je bilo skrbno spravljeno v aktovki, so vstavili dva tempirana vžigal- nika s polurno reakcijo.

Bilo je točno šest na zvoniku, ko so mimo stražarja, kot da se

jih to sploh ne tiče, med sme- hom in brezbrzižnim obnašanjem prestopili prag. Brezbrzižnost so seveda skušali pokazati, toda pripravljeni so bili na vse. Ko- pač in Feldin sta se vsedla za mizo, Strupi pa je z malomarno kretnjo stavil pod klavir smrto- nosno aktovko. Preko aktovke je vrgel dežni plašč in nato pri- sedel k mizi, ki je bila pri vho- du. Tam so se bolje počutili.

V polomljeni nemščini so na- ročili natakarku tri kave. Bil je to prijazen človek, namazan s kremo in počasen kot lutka v izložbi. Postregel jim je hitro. Mladinci so srebalili vročo črmino in pazljivo oprezali po kavarni. Orkester je bil pravkar zaigral prvo melodijo in na plesišču so se zavrteli prvi plesalci — sama izbrana nemška družba. Brž ko so popili, so poklicali natakarko in plačali. Kopač je primaknil celo bogato napitnico. Natakark je postal prijazen in zagotavljal, da bo njihov povratek samo do- brodošel.

Hitro so odšli po stopnicah navzdol. Najbolj jih je skrbelo, da ne bi prijazen in tako pozor- ni natakark pritekel za njimi s »pozabljenim« plaščem in ak- tovkovo. Vse to niti njemu ni bilo namenjeno.

Zadnja skrb je bila pred stra- žarjem na vratih. Šlo je lepo.

»Ze odhajate?« je vprašal stra- žar celo s prijaznim naglasom misleč, da ima pred seboj tri zveste hitlerjeve železničarje.

»Služba, služba,« je siknil Fel- din s previdnim naglasom.

»Služba pa je služba, kaj se hoče!« je za mladinci priklimal stražar.

Mladinci so hiteli v temni, mrzli večer, na zrak. Oddahnili so se. Šele tedaj je napetost de- loma popustila in priznavali so

drug za drugim, da hladnokrv- nost v kavarni le ni bila tako lahka kot so prej skušali prika- zovati. Začeli so pogovor o dru- gem. Da bi pač čimprej pozabili na pretekle minute. Kopač je začel pripovedovati, kako si je oparil jezik z vročo kavo. Po- gledali so na kazalce. Dvajset čez šest je že bilo. Napotili so se proti postaji. Toda, prav ko so bili pri Ogriškovi hiši na Savskem bregu se je nebo ne- nadoma zasvetilo. Zatem pa je proti Smarjetni in Kravcu od- jeknila močna eksplozija. Mla- dinci so pohiteli. Samo na po- staji, preden so stopili na vlak, so bili še malo nestrpani.

V tem času, ko so mladinci hiteli na vlak, preden so v Na- klem izstopili, so v Evropi iz- pod ruševin začeli reševati ran- njence. Eksplozija je bila tako močna, da so se celo tla pod kavarno zrušila in je vse zgr- melo navzdol. Kar 38 je bilo ranjenih, 7 pa jih je našlo smrt ob tej eksploziji.

Toda to še ni bilo vse. Prav eksplozija je bila hkrati tudi znak Prešernovi brigadi, ki je bila blizu Stražišča, da je tam nemoteno izvršila vojaško akci- jo. Nemci pa so po Kranju div- jali kot brez uma, organizirali pomoč svojim ranjenecem, in se na vsakem vogalu bali novega srečanja z nevidnim sovra- žnikom. Povsod so slutili in se bali partizanov in ponovnega napada. Niti v Kranju, v sredi- šču Gorenjske, ki je bila vklju- čena v nesporno ozemlje velike- ga Rajha, niso bili več varni. Moralni udarec, ki so ga jim povzročili trije mladinci, je bil zelo hud.

Od teh mladincev je danes živ le še Feldin, ki je tudi ta do- godek pripovedoval. Kopač je padel pod nemškimi strelji. Stru- pija pa so po grozovitem muč- enju in trpinčenju obesili na hiši poleg kavarne. Plošča nje- mu v spomin, ki je sedaj na zi- du kavarne, pa samo spominja na mladino iz tistih dni revolucije.

K. M. — an

„Za človeka gre, tovariši...“

Zadnji napori utrujenih partizanskih kolon v V. ofenzivi. V smeri proti Kladnju ni bilo nobenih poti, po katerih ne bi človeška noga hodila brez nevolje. Vrhovni štab se je ustavil pozno zvečer pred bajto nekega kmeta.

Dalje proti Kladnju je vodila pot skozi goščavo. Nebo so zakrili temni oblaki. Vsak trenutek smo pričakovali neurja, ki

težki in ni milosti za izdajalce. Toda kako moremo trditi, da je ta kmet to zares napravil namerano? Noč je temna, gozd je gozd, povsod okoli nas pa ni poti. Vsi imamo busole in zemljevide, pa se nismo mogli znajti, čeprav smo vojaki, komandanti. Mogli bi ustreliti nedolžnega človeka. Za človeka gre, tovariši...“

Stalna skrb za človeka v najtežjih trenutkih, v najbolj črnih dneh. Vedno je bil človek v prvi vrsti bodisi v partizanski koloni bodisi med ljudstvom.

— Nikdar ne bom pozabil tega dneva, je začel pripovedovati igralec in filmski režiser Vjekoslav Afrić, — ko smo se prvič srečali s Titom. Hodili smo peš od Hrvatske, kjer smo bili že mesece med partizani, do Mliništa, kraja ob meji med Bosno in Dalmacijo, kjer je bil vrhovni štab.

In tu so se igralci, ki so septembra 1942 prišli, da ustanove gledališče narodne osvoboditve, znašli na ravnini pred štabom, v katerem je prebival in delal tovariš Tito.

Dotle nisem bil še nikdar v vojski, pripoveduje Afrić. Zame je bil že kapetan velika stopnja, kaj pa šele vrhovni komandant! Ob veliki radovednosti sem čutil tudi tremo, ki je bila podobna tisti pred najtežjo premiero...

Stopil sem v šotor in ponudil roko človeku ostrih potez, oblečenemu v vojaško obleko. Začeli smo se pogovarjati. Spominjam se, da me je vprašal, kdaj smo zapustili Zagreb in kako je tam. Vpraševal je tudi poimenovalsko po mnogih zagrebskih umet-

nikih. Vse je poznal z odra. Odgovarjal sem zelo kratko, odgovarjal sem direktno na vprašanja in drhtel...

— »Ali ti je hladno, tovariš Afrić?«, me je vprašal Tito. Ko sem mu zanimal, je nadaljeval začeti pogovor o vojni, o nalo-

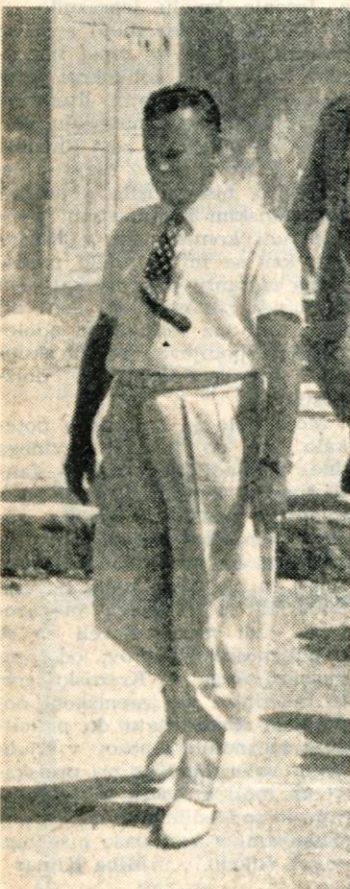
gah, ki jih moramo izpolniti... Jaz pa nisem prenehal drhteti, čeprav je bilo šele v septembru.

— »Ali ti je hladno?« je ponovno vprašal tovariš Stari. Vstal je in me ogrnil s svojo kratko, debelo modro suknjo, nekakšnim suk-

njičem brez vojaških znakov. Bil je prepričan, da me zebe... Ko pa sem se tega dne poslavljaj od njega, ni hotel nič slišati, da bi mu vrnil suknjo. V njej sem prebival vsa vojna leta, prehodil vse kotline, vse višave in vse ofenzive...

Če je v družbi s prijatelji, jim predsednik Tito sam skuha črno kavo

Tito na sprehodu

bi s svojo temo zavrlo pohod. Toda čakati nismo več mogli...

O kmetu, pred čigar kolibo je postala kolona, so vedeli, da je tihotapec in da pozna vse gozdne steze in poti. V štabu zaščitnega bataljona so sklenili, naj bi kmet povedel kolono skozi noč, dokler ne bi nastalo jutro, ko so možnosti za orientiranje boljše.

Kmet je pristal. Kolona je krenila dalje od koč in po nekoliko trenutkih so se že zadnji njeni deli, zakriti s temno zaveso gostega drevja, izgubili v gozdu.

Pohod je bil pospešen. Kolona se je povezala v verigo, borci so prišli drug drugega za pasove, ker bi sicer zadnji izgubili vsako zvezo s smerjo poti. Konji so bili otovorjeni, kopita pušk so udarjala ob bedra...

Utrujenost, povzročena s hudimi napori in preteklih dneh, ko so prebijali prva dva obroča, je zrahljala živce. Da bi le že prišlo jutro!

Zora se je končno prebila skozi vejave in začrta siluete pešcev na svetlem ozadju neba. Gozd je izginil, kolona je prišla na jaso.

Ali so oči oslepele v tej težki temni noči? Pred njim se je kakor privid pojavila kočna kmeta, ki je vso noč vodil kolono v krogu.

»Nisem, tovariši, verujte mi, noč je bila pretemna, nikdar še nisem doživel take noči!«

Kdo bi mogel verovati v tem trenutku tej pripovedki o temni noči, kakršne še ni doživel?

Odgovornost, ki jo je imel spremljevalni bataljon, ko je varoval vrhovni štab in svojega prvega poveljnika pri preboju obroča V. ofenzive, je zadržala v štabu vsako popustljivost.

Vest je prodrla tudi do Tita, ki je odhitel v štab spremljevalnega bataljona, da bi vprašal vodiča, kako se je vse odigralo.

Nato je tovariš Tito pozval vodstvo bataljona in dejal:

»Tovariši, ako je ta človek zares sovražnik — izdajalec, ker nas je vso noč vodil po gozdu, zasluži strogo kazen. Časi so

8. Julij

Kolona je zavila v ovinek. — Dan je siv in oblaki se vlačijo nad dolino. Marširam nekje na začetju in urejam spomine in vtise zadnjih dni. Pod sivo nebo ozke doline je zaorila pesem mojih tovarišev — Kraj Sutjeske hladne vode barjak časti in svobode. Počasi stopam v hrib, komaj nekaj sto metrov in je za menoj, pa me že ostre namernice tornistra režejo v ramene... pred mano je dvesto kilometrov. Ko človek premišlja o njih, ga postane nekje strah: dvesto kilometrov po kozjih stezah, kjer morda že desetletja ni stopila človeška noga, potem pa se zopet spomin ustavi pri besedah predsednika občine v Foči, ki nam je pred nekaj minutami dejal, da te poti ne bomo nikoli pozabili. Tokrat sem prvič v Bosni; človek se nehoče spomni Sarajeva — Bosna, Bosna... to je svet, ki te mora prevzeti, prevzeti s svojo romantičnostjo, s svojo smelostjo in preprostostjo — Tu rastejo najmodernejši nebotičniki in stanovanjska naselja ob starih vegastih mošejah in moderni hoteli in obrati družbene prehrane ob malih kavanah, kjer prodajajo odlični burek in baklave. Nehote se mi prikrajde v spomin podoba dvanaestletnega fantiča, s katerim sva se skupaj vozila od Zenice, spominim se njegovih sanj o vozniku tramvaja, kar bo bojda postal, in njegovega ponosa na Zenico, Sarajevo... To je podoba današnje Bosne...

Pot gre vedno navzgor, navzgor — pozno popoldne smo v naši prvi postojanki — Trovrhu.

Pred nami zaživi čudovit svet, vsa pokrajina je kakor na dlani pred nami. To je svet, kjer se je pred šestnajstimi leti pričela 5. sovražnikova ofenziva. Polikomisar našega odreda, nekdanji borec na Sutjeski — polkovnik Kučan nam razlaga. V daljavi vidimo Durmitor, zahodno od njega sta Bloč in Maglič. 5. sovražnikova ofenziva ali Bitka na Sutjeski, kakor jo največkrat imenujemo, je največji herojski dogodek naše osvobodilne vojne. To je nečloveška borba 18.000 naših ljudi, ranjencev, ljudi, lačnih in brez zadostnega streliva, opreme, zoper 115.000 sovražnikov — to je tridesetdnevni boj na širnih prostranstvih Črne gore, vzhodne Hercegovine in jugovzhodne Bosne, ko so Nemci hoteli preprečiti našim silam vdor v Srbijo in skleniti obroč ter dokončno uničiti glavnino naših sil v kotu med Pivo in Taro. Večer je, naš prvi večer pod šotori, na mehkih smrekovih vejah; zunaj gore ognji in rišejo dolge sence po platnenih strehah.

10. Julij

Danes smo neizmerno utrujeni. Kmalu bo večer in dolge sence smrek padajo na majhno jaso, kjer stoji naše platneno naselje. Včerajšnji in današnji dan sta bila čudovita. Z Milovanom sediva pred šotorom in pečeva na ognju ovčje klobase — zelo okusne so. Milovan privleče od nekod še čutarico z mekano rakijo, ki jo je kupil včeraj v Ščepan polju. Ko zagledava Frančka, našega komandirja, se oba naenkrat za-

reživa. Danes ga je namreč Salko, naš bosanski kolega, krepko povlekel. Ko so hodili že poldrugo uro iz Ščepan polja in nam je bilo že vroče, ga je namreč Salko dohitel in mu dejal: Kroz pola sata dobiš pol litra pive... Frančku se je razjasnil obraz... Kaj takega je ja nemogoče... Tu, nekaj deset kilometrov od vsake trgovine, od železnice, od cest, pa pivo... Nehote je pomislil na kakšno skrivno zalogo, kot nam je potem v smehu pripovedoval. No, kmalu zatem smo prekoračili Pivo in naš Franček jo je lahko popil še več kot samo pol litra...

Zjutraj smo za dve uri obstali ob Čokovi Lukii; to je eno najpretrpljivejših krajev naše osvobodilne vojne. Iz Pivške planine onstran Pive so se namreč naši borci prebijali v Vučavo. Svabske Stuke in sovražnikova artilerija je neprenehoma tolkla. Padlo je blizu 5000 naših. Za pot, ki jo danes premeri zdrav človek v dvajsetih urah, so potrebovali naši borci, lačni, ranjeni in brez kritja — tri dni. Treba se je bilo povzpeti več kot tisoč metrov visoko. To pot je premeril v teh dneh med drugimi tudi tovariš Vladimir Nazor.

Danes sem videl kanjon Pive. Ko smo stopali od Čokove Luke k Mratinju, je blesteča se Piva postajala vse bolj utegnjena v skalnata pobočja. Potem — naenkrat petsto metrov stene nad nami in pa tudi več pod nami. Pot ni pot, ampak hodnik, vklesan v živo skalno meter širok in blizu dva metra visok. Pot je pred leti napravila naša armija — drugače je kanjon popolnoma neprehoden.

Vsak čas bom zaspal. Za našo jaso šumi potok in zrak je poln vonja po senu, na katerem spimo. Na drugi strani jase igra v nem poletni večer nekdo iz Slavonije na frulo. — Monotona melodija visi nekje v zraku in končno ugaša v skalah nad nami.

11. Julij

Jutro je čudovito. Današnjih trideset kilometrov bomo hodili samo navkreber. Sonce žge in že po dveh urah so noge kot iz svinca, edino navzgor in navzgor, kmalu zmanjka vode, v grlih nas žge žeja, ki je neprenosljiva... Vučavo... Blizu poldneva dospemo do male vasice... Toda vode nikjer. Ljudje mandirja, se oba naenkrat za-

sneg čez poletje in ga potem po potrebi tope, drugače je voda nekaj ur daleč. Obležimo v skalovju, dokler nas ne vzdrami glas dežurnega, da je počitek končan. Čez poldrugo uro Vučavo spremeni svojo podobo. Neizmerna zelena barva nas objame — povsod sami travniki in to dva tisoč metrov visoko. Moji, na smrt utrujeni beograjski kolegi igrajo nogomet in midva z Milovanom krmiva s sladkorjem Zekana in Miškota — to sta namreč dva bosanska konja, ki nas že vse od Foče spremljata in nosita zdravnikovo opremo in zdravila. V primeri z našimi konji sta skoraj neznatna, toda zlahka neseta sto ali več kilogramov po še tako strmih poteh — to so konji brez strahu. Potem se naša kolona zopet raztegne po pokrajini in ko jo človek takole gleda, se mu zdi neskončno... Noge postajajo zopet težke in sonce žge. Na drugem hribu se pasejo konji, črni in rjavi in dlaka se jim iskri v soncu... pot je neizmerna...

14. Julij

Zelenilo bukev nas je objelo. Danes gremo na Zelengor. Pot je strma: samo navzgor, navzgor. Kolona se tisočkrat razbije — danes sem poslednji v koloni, danes je moj soder bosanski konjiček Zekane. Neizmerno težke so noge, kadar je treba stopiti čez hlo, teh pa je tukaj toliko. Drevesa leže vsevpred — tu je namreč še pravi pragozd... Steze so slabše kot kozje in mnogokrat si moramo pomagati le s specialno in busolo. Gremo po poti, ki jo je pred šestnajstimi leti premeril glavni štab, za hip se ustavimo ob grobu Save Kovačevića in pri bukvi, kjer je bil Tito ranjen. Po dveh dneh počitka na Tjentištu so se naše mišice ravno razbolele. Teh dni, ki smo jih preživeli na Tjentištu, se vsi spominjamo z nasmehi — toliko vedrega razpoloženja je malokje.

Včeraj je naš tovariš iz Banje Luke skupaj z drugimi v poletno noč zapel tisto pesem: Stade se cviječe rosom rositi... Pa je prišla od nekod Fatima — tudi on je bil iz Bosne — bila je ogorčena. Stala je pred svojimi kolegi in jih osorno zavrnila, da se take pesmi ne pojejo več, da danes starši ne dajejo svojih hčera v močitev zavoľjo denarja, da danes takim moralnim pojmovanjem ni mesta...

Zelenilo bukev je neizmerno; neizmerno smo utrujeni. Po nekaj urah neprestanega marša pridemo iz gozda in kot ubiti popadamo po travi — toda moramo naprej, pred nami je še nekaj ur hoda. Vstanemo in kolona krene počasi in omahujoče... pot je odslej zlonejša, kmalu se srečamo s konji, ki se pasejo v planini in s pastirji. Pijemo mleko, ki pa se nam ne zdi tako okusno kot domače... Čez poldrugo uro se malo pred našim nočiščem srečamo s pitomci, ki so dan pred nami odšli iz Tjentišta in bodo poslednjih sto kilometrov prekorakali z nami.

Ko dospemo do današnjega taborišča, ni v nas več moči kot da ležemo v travi in zaspiamo. Zvečer nam ob tabornem ognju naš politični vodja pripoveduje o bojih tod okoli — toda utrujenost je neizmerna in nam lega na veke. Tonoč spimo na listju, ki smo si ga nanosili v šotore...

15. Julij

Danes je pred nami najdaljša pot — skoraj štirideset kilometrov. Pri prvem počivališču smo se razdelili. Iz najbolj oslabilih se je formirala posebna brigadica, ki hodi nekaj ur za nami. Mi smo jim nadeli ime tifusarji... Pot je zlozna, toda neskončna. Stirje kolegi so se zaradi predolgo hranjene samlame zastrupili in zato jih nosimo na nosilih. Pot... pot... pot... Popoldne pridemo na zadnji del marša današnjega dne — to je nekaj kilometrov hoje po železniških pragovih. Sonce neusmiljeno žge in vode ni... Pozno popoldne pridemo v Miljevino. Po nekaj dneh zopet topla hrana.

Ko postavljamo šotore, se Milovan spomni, da jih tokrat postavljamo poslednjič...

17. Julij

Po štirinajstih dneh ležim danes zopet v postelji. Medla jutranja svetloba prodira skozi okno. Gorski hrbet, ki ga gledam skozi okno, je ves siv in neizrazit. Nebo postaja iz trenutka v trenutek bolj sinje. Vsak trepaljavi hrzajo konji. Vsak trepaljavi bomo vstali, odšli na postajo in se odpeljali. Teško mi je, da odhajam in trdno sem sklenil, da se bom še in še vračal v te kraje...

Sedimo na vlaku, ki sopiha od postaje do postaje... Jutri bom doma... T. P.

SAMO TRENUTEK PRETEKLOSTI

V lanskem juliju je CK LMJ pripravil marš po poteh pete sovražnikove ofenzive, ki se ga je udeležilo blizu 300 mladincev in mladink — mladih fantov in deklet iz vse Jugoslavije. Osnovna misel, ki je vodila organizatorje, je bila, naj se naši mladi ljudje — sicer v povsem drugih okoliščinah — spoznajo vsaj z delčki naporov, ki so jih pred šestnajstimi leti morali prebroditi med 5. sovražnikovo ofenzivo naši borci. Vsi ti mladi ljudje, ki so v osmih dneh marša uradno premerili 200 kilometrov, neuradno pa še mnogo več, so v dneh skupnega bivanja postali ena sama velika družina; združila jih je veličastnost spominov, združilo herojstvo in trpljenje njihovih bratov, sester, mater, očetov... Preden so se v Sarajevu razšli, jih je spremljala ena sama mogočna misel, misel, da se bodo vse življenje vračali v te kraje, vračali v kanjon Pivke, na travnato Vučavo, vračali na Sutjesko in Zelengoro.

8. Julij

Kolona je zavila v ovinek. — Dan je siv in oblaki se vlačijo nad dolino. Marširam nekje na začetju in urejam spomine in vtise zadnjih dni. Pod sivo nebo ozke doline je zaorila pesem mojih tovarišev — Kraj Sutjeske hladne vode barjak časti in svobode. Počasi stopam v hrib, komaj nekaj sto metrov in je za menoj, pa me že ostre namernice tornistra režejo v ramene... pred mano je dvesto kilometrov. Ko človek premišlja o njih, ga postane nekje strah: dvesto kilometrov po kozjih stezah, kjer morda že desetletja ni stopila človeška noga, potem pa se zopet spomin ustavi pri besedah predsednika občine v Foči, ki nam je pred nekaj minutami dejal, da te poti ne bomo nikoli pozabili. Tokrat sem prvič v Bosni; človek se nehoče spomni Sarajeva — Bosna, Bosna... to je svet, ki te mora prevzeti, prevzeti s svojo romantičnostjo, s svojo smelostjo in preprostostjo — Tu rastejo najmodernejši nebotičniki in stanovanjska naselja ob starih vegastih mošejah in moderni hoteli in obrati družbene prehrane ob malih kavanah, kjer prodajajo odlični burek in baklave. Nehote se mi prikrajde v spomin podoba dvanaestletnega fantiča, s katerim sva se skupaj vozila od Zenice, spominim se njegovih sanj o vozniku tramvaja, kar bo bojda postal, in njegovega ponosa na Zenico, Sarajevo... To je podoba današnje Bosne...

Pot gre vedno navzgor, navzgor — pozno popoldne smo v naši prvi postojanki — Trovrhu.

Pred nami zaživi čudovit svet, vsa pokrajina je kakor na dlani pred nami. To je svet, kjer se je pred šestnajstimi leti pričela 5. sovražnikova ofenziva. Polikomisar našega odreda, nekdanji borec na Sutjeski — polkovnik Kučan nam razlaga. V daljavi vidimo Durmitor, zahodno od njega sta Bloč in Maglič. 5. sovražnikova ofenziva ali Bitka na Sutjeski, kakor jo največkrat imenujemo, je največji herojski dogodek naše osvobodilne vojne. To je nečloveška borba 18.000 naših ljudi, ranjencev, ljudi, lačnih in brez zadostnega streliva, opreme, zoper 115.000 sovražnikov — to je tridesetdnevni boj na širnih prostranstvih Črne gore, vzhodne Hercegovine in jugovzhodne Bosne, ko so Nemci hoteli preprečiti našim silam vdor v Srbijo in skleniti obroč ter dokončno uničiti glavnino naših sil v kotu med Pivo in Taro. Večer je, naš prvi večer pod šotori, na mehkih smrekovih vejah; zunaj gore ognji in rišejo dolge sence po platnenih strehah.

10. Julij

Danes smo neizmerno utrujeni. Kmalu bo večer in dolge sence smrek padajo na majhno jaso, kjer stoji naše platneno naselje. Včerajšnji in današnji dan sta bila čudovita. Z Milovanom sediva pred šotorom in pečeva na ognju ovčje klobase — zelo okusne so. Milovan privleče od nekod še čutarico z mekano rakijo, ki jo je kupil včeraj v Ščepan polju. Ko zagledava Frančka, našega komandirja, se oba naenkrat za-

reživa. Danes ga je namreč Salko, naš bosanski kolega, krepko povlekel. Ko so hodili že poldrugo uro iz Ščepan polja in nam je bilo že vroče, ga je namreč Salko dohitel in mu dejal: Kroz pola sata dobiš pol litra pive... Frančku se je razjasnil obraz... Kaj takega je ja nemogoče... Tu, nekaj deset kilometrov od vsake trgovine, od železnice, od cest, pa pivo... Nehote je pomislil na kakšno skrivno zalogo, kot nam je potem v smehu pripovedoval. No, kmalu zatem smo prekoračili Pivo in naš Franček jo je lahko popil še več kot samo pol litra...

Zjutraj smo za dve uri obstali ob Čokovi Lukii; to je eno najpretrpljivejših krajev naše osvobodilne vojne. Iz Pivške planine onstran Pive so se namreč naši borci prebijali v Vučavo. Svabske Stuke in sovražnikova artilerija je neprenehoma tolkla. Padlo je blizu 5000 naših. Za pot, ki jo danes premeri zdrav človek v dvajsetih urah, so potrebovali naši borci, lačni, ranjeni in brez kritja — tri dni. Treba se je bilo povzpeti več kot tisoč metrov visoko. To pot je premeril v teh dneh med drugimi tudi tovariš Vladimir Nazor.

Danes sem videl kanjon Pive. Ko smo stopali od Čokove Luke k Mratinju, je blesteča se Piva postajala vse bolj utegnjena v skalnata pobočja. Potem — naenkrat petsto metrov stene nad nami in pa tudi več pod nami. Pot ni pot, ampak hodnik, vklesan v živo skalno meter širok in blizu dva metra visok. Pot je pred leti napravila naša armija — drugače je kanjon popolnoma neprehoden.

Vsak čas bom zaspal. Za našo jaso šumi potok in zrak je poln vonja po senu, na katerem spimo. Na drugi strani jase igra v nem poletni večer nekdo iz Slavonije na frulo. — Monotona melodija visi nekje v zraku in končno ugaša v skalah nad nami.

11. Julij

Jutro je čudovito. Današnjih trideset kilometrov bomo hodili samo navkreber. Sonce žge in že po dveh urah so noge kot iz svinca, edino navzgor in navzgor, kmalu zmanjka vode, v grlih nas žge žeja, ki je neprenosljiva... Vučavo... Blizu poldneva dospemo do male vasice... Toda vode nikjer. Ljudje mandirja, se oba naenkrat za-

sneg čez poletje in ga potem po potrebi tope, drugače je voda nekaj ur daleč. Obležimo v skalovju, dokler nas ne vzdrami glas dežurnega, da je počitek končan. Čez poldrugo uro Vučavo spremeni svojo podobo. Neizmerna zelena barva nas objame — povsod sami travniki in to dva tisoč metrov visoko. Moji, na smrt utrujeni beograjski kolegi igrajo nogomet in midva z Milovanom krmiva s sladkorjem Zekana in Miškota — to sta namreč dva bosanska konja, ki nas že vse od Foče spremljata in nosita zdravnikovo opremo in zdravila. V primeri z našimi konji sta skoraj neznatna, toda zlahka neseta sto ali več kilogramov po še tako strmih poteh — to so konji brez strahu. Potem se naša kolona zopet raztegne po pokrajini in ko jo človek takole gleda, se mu zdi neskončno... Noge postajajo zopet težke in sonce žge. Na drugem hribu se pasejo konji, črni in rjavi in dlaka se jim iskri v soncu... pot je neizmerna...

14. Julij

Zelenilo bukev nas je objelo. Danes gremo na Zelengor. Pot je strma: samo navzgor, navzgor. Kolona se tisočkrat razbije — danes sem poslednji v koloni, danes je moj soder bosanski konjiček Zekane. Neizmerno težke so noge, kadar je treba stopiti čez hlo, teh pa je tukaj toliko. Drevesa leže vsevpred — tu je namreč še pravi pragozd... Steze so slabše kot kozje in mnogokrat si moramo pomagati le s specialno in busolo. Gremo po poti, ki jo je pred šestnajstimi leti premeril glavni štab, za hip se ustavimo ob grobu Save Kovačevića in pri bukvi, kjer je bil Tito ranjen. Po dveh dneh počitka na Tjentištu so se naše mišice ravno razbolele. Teh dni, ki smo jih preživeli na Tjentištu, se vsi spominjamo z nasmehi — toliko vedrega razpoloženja je malokje.

Včeraj je naš tovariš iz Banje Luke skupaj z drugimi v poletno noč zapel tisto pesem: Stade se cviječe rosom rositi... Pa je prišla od nekod Fatima — tudi on je bil iz Bosne — bila je ogorčena. Stala je pred svojimi kolegi in jih osorno zavrnila, da se take pesmi ne pojejo več, da danes starši ne dajejo svojih hčera v močitev zavoľjo denarja, da danes takim moralnim pojmovanjem ni mesta...

Zelenilo bukev je neizmerno; neizmerno smo utrujeni. Po nekaj urah neprestanega marša pridemo iz gozda in kot ubiti popadamo po travi — toda moramo naprej, pred nami je še nekaj ur hoda. Vstanemo in kolona krene počasi in omahujoče... pot je odslej zlonejša, kmalu se srečamo s konji, ki se pasejo v planini in s pastirji. Pijemo mleko, ki pa se nam ne zdi tako okusno kot domače... Čez poldrugo uro se malo pred našim nočiščem srečamo s pitomci, ki so dan pred nami odšli iz Tjentišta in bodo poslednjih sto kilometrov prekorakali z nami.

Ko dospemo do današnjega taborišča, ni v nas več moči kot da ležemo v travi in zaspiamo. Zvečer nam ob tabornem ognju naš politični vodja pripoveduje o bojih tod okoli — toda utrujenost je neizmerna in nam lega na veke. Tonoč spimo na listju, ki smo si ga nanosili v šotore...

15. Julij

Danes je pred nami najdaljša pot — skoraj štirideset kilometrov. Pri prvem počivališču smo se razdelili. Iz najbolj oslabilih se je formirala posebna brigadica, ki hodi nekaj ur za nami. Mi smo jim nadeli ime tifusarji... Pot je zlozna, toda neskončna. Stirje kolegi so se zaradi predolgo hranjene samlame zastrupili in zato jih nosimo na nosilih. Pot... pot... pot... Popoldne pridemo na zadnji del marša današnjega dne — to je nekaj kilometrov hoje po železniških pragovih. Sonce neusmiljeno žge in vode ni... Pozno popoldne pridemo v Miljevino. Po nekaj dneh zopet topla hrana.

Ko postavljamo šotore, se Milovan spomni, da jih tokrat postavljamo poslednjič...

17. Julij

Po štirinajstih dneh ležim danes zopet v postelji. Medla jutranja svetloba prodira skozi okno. Gorski hrbet, ki ga gledam skozi okno, je ves siv in neizrazit. Nebo postaja iz trenutka v trenutek bolj sinje. Vsak trepaljavi hrzajo konji. Vsak trepaljavi bomo vstali, odšli na postajo in se odpeljali. Teško mi je, da odhajam in trdno sem sklenil, da se bom še in še vračal v te kraje...

Sedimo na vlaku, ki sopiha od postaje do postaje... Jutri bom doma... T. P.

ZANIMIVOSTI OD VSEPOVSOD

ZOBNE PROTEZE ZA — KRAVE

Pred nedavnim so izdelali v Švici prve zobne proteze za krave. Tako bo moč podaljšati koristnost krav vsaj za leto dni. Doslej se je končal koristen del kravega življenja tedaj, ko so bili njeni zobje tako izgledani, da se ni mogla več hraniti. Proteza je napravljena iz nerjavečega jekla in je moč pričvrstiti na prednje zobe.

AVTOMOBILSKA STANO-VANJA

V Chicagu bodo začeli kmalu kopati temelje za nekoliko nebotičnikov, za katere je napravil načrte arhitekt B. Goldberg. Nebotičniki bodo imeli 58 nadstropij. V 18 nadstropjih bodo garaže, v ostalih 40 pa stanovanja.

DVA NOVA ELEMENTA

V Ameriki so odkrili dva nova elementa pravzaprav izotopa, pa to sta skandij — 46 in cezij — 134. Elementa so odkrili v Nevadi, v neposredni bližini, kjer je eksplodirala atomska bomba.

KANADSKI SATELIT

Po sporočilih iz Ottawe bodo Kanadčani izstrelili svoj prvi umetni satelit v drugi polovici naslednjega leta. Tehtal bo 90 kg. Na krožno pot okoli zemlje preleteč jev ga bodo izstrelili z raketo Thor-Delta. Vgradili pa mu bodo instrumente za proučevanje

ionosfere in za proučevanje žu-mov, ki prihajajo iz naše galaksije.

Satelit bo okrogel, opremljen bo z dvema 9 m dolgima antenama in s sončnimi baterijami. Predvidevajo, da bo njegova radio postaja delovala eno leto.

Kanadčani bodo zgradili štiri satelite; od teh bodo enega uporabljali za preizkušnje, enega bodo poskusno izstrelili, dva pa bodo skušali pognati na pot okrog Zemlje.

ANGLEŠKO MODELARSKO PRVENSTVO 1959 V ŠTEVILKAH

Na lanskem angleškem državnem prvenstvu, ki je trajalo dva dni, je sodelovalo okoli 1200 letalskih modelarjev, ki so se borili za 15 pokalov.

Z jadralnimi modeli A/2 je tekmovalo 355 modelarjev, s prostotečnimi motornimi modeli 292 s teledirigiranimi modeli (več ali enokanalnimi) 91, z vezanimi akrobatskimi modeli 41, s team racerji 155, s prostotečnimi raketa-mi 21, v zračni borbi jih je tekmovalo 128, z gumenjaki pa 196. Najmanj je bilo hitrostnih modelov, ki pa so dosegli sledeče najboljše rezultate: z motorji do 2,5 cm 187 km/h, do 5 cm 213 km/h in z motorji do 10 cm 244 km/h. Gotovo si vsakdo, ki je že kdaj meril čas na modelarskih tekmah, le težko predstavlja organizacijo sodnikov in časomerilcev, ki so morali voditi to obsirno tekmovalje.

TONE SVETNA

LOVČEVA HČI

Riše Milan Batista

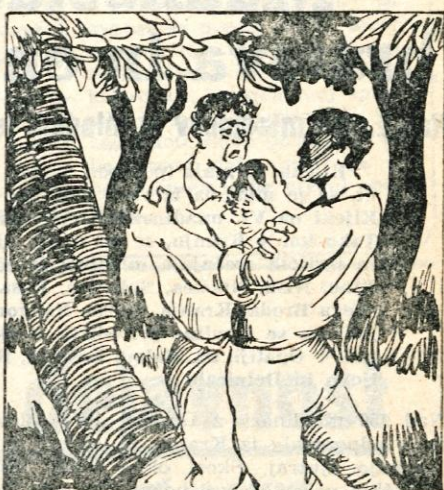
181.

Pomladi je Boštjan na skalnem robu Robidja z razgledom po vsej dolini, začel graditi koč. Garal je, kar je le mogel. Suhadole mu je dal les, drugi kmetje pa so pomagali. Koča je rastla. Neko popoldne je prišel Jozelj. Omenil je Boštjanu, da je naznanjen, češ da strelja srnjak, ki pomladi kaj rada izstopa na pašo. »Vem, da ti ne streljaš spomladi srnjakov, toda v kratkem boš imel žandarje na hrbitu, jaz bom pa ob službo. Pravijo, da se te bojim in da imaš pri meni zaščito.« Boštjana je to močno prizadelo.

182.

Čez nekaj dni je Boštjan na Rovtu, sredi gozda blizu Nekove bajte, zaslišal strel. Sel je za glasom. Na obronku je zagledal divjega loveca z masko in dolgo laneno brado, ko je čepel pri srni in jo iztrebljal. »Ta bo tisti, ki strelja na Boštjanov račun kar na debelo,« je pomislil. Spustil se je na stezo, ki vodi v dolino in ga v zasedi pričakal. V prvem mraku je divji lovec pridrsal s srno na hrbitu. Vse bliže je bil Boštjanu, ki se je že pripravil, da se požene nanj. Skočil je in ga podrli na tla. Ta pa je bil silno močan in se je kmalu spravil pokoncu.

183.

Zgrabila sta se in Boštjan je imel dosti opraviti, da mu je strgal masko z obraza in ga obvladal. Spoznal je Mlinarjevega iz Grape. »Zakaj streljaš lačno srnjak na pomlad,« je znorel nad njim. »Tebi ne odgovarjam, ker nisi žandar ne sodnik,« se je postavil Mlinarjev, ki je bil velik pretepač in udaril Boštjana v obraz. Ta pa ga je nekajkrat kresnil po sencih in mu iztrgal puško. Izpraznil jo je in z njo silovito zamahnil ob bukev, da se je kopito razletelo v treske. Mlinarjev je zbežal in srno pustil. Drugi dan jo je dobil Jozelj, okoli robidja pa niso več padali streli.

Uporaba atomov v kmetijstvu

Spričo naglega napredka tehnike in uporabe atomske energije v miroljubne namene danes radioaktivne izotope uporabljajo tudi v kmetijstvu. Pri tem ne predstavljajo direktno pomoč, temveč indirektno preko raznih raziskovanj. Z njimi je zagotovljen popoln uspeh in ekonomičnost v proizvodnji in v izkoriščanju hrane in drugih kmetijskih pridelkov.

Raziskovalci se danes zavdajo trdnih in dinamičnih odnosov med zemljo, rastlinami, živalmi in človekom. Ugotavljanje teh odnosov pa bo popolnoma odvisno od raziskovanj nekaterih spremenljivih elementov v istem času in od raziskovanj medsebojnih odnosov.

SVET BO POLN STOLETNIKOV

Sovjetski znanstvenik profesor V. N. Nikitin je naznanil, da ni daleč dan, ko bo svet poln stoletnikov.

Profesor Nikitin meni, da se bo normalna življenjska doba ljudi podaljšala na 100 do 120 let s pomočjo hormonov in drugih tvarin, ki bodo pospešila prepored ali rast novih celic.

Sovjetski znanstvenik je dal priporočilo za daljše življenje. Med drugim je dejal, da bi morali oni, ki žele dočakati visoko starost, enkrat na mesec jesti le jabolka in piti le čaj in kavo. To namreč pomaga, da se telo znebi nabranih strupov.

Druga važna stvar je gibanje. Prof. Nikitin priporoča spreho-de kot zelo učinkovit način za razgibanju človeka.

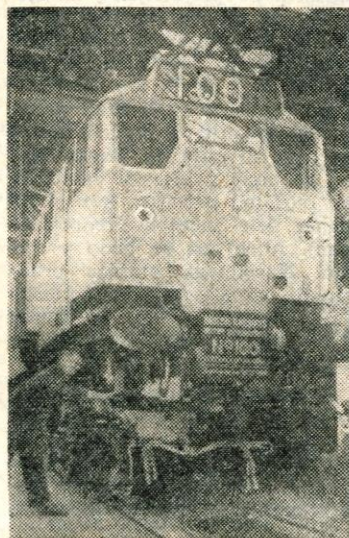
Pri teh proučevanjih so znanstveniki ugotovili: kolikor je sistem bolj kompliciran ugotovljen, toliko večji uspehi se dajo pri tem doseči z radioizotopi.

Z radioizotopi se da doseči tudi precejšen napredek v bioloških raziskovanjih, ki se prav lahko primerjajo z napredkom, doseženim z mikroskopom. Te nove raziskovalne metode s pomočjo atomske energije nam danes posredujejo tudi take informacije na področju kmetijstva, ki jih drugače nikakor ne bi mogli dobiti ali pa bi morali porabiti precej več časa in denarja.

S pomočjo izotopov so danes znanstveniki že proučevali plodnost zemlje, prehrano rastlin, nadalje boljše metode uporabe umetnih gnojil itd.

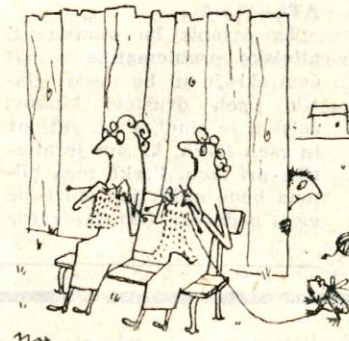
Cene uranu padajo

Statistike kažejo, da je svetovna letna proizvodnja urana že dosegla 30.000 ton. Po današnjih cenitvah znašajo svetovne zaloge urana 90 milijonov ton, letno pa ga porabijo 16.000 ton. Medtem ko je bil uran v prvih letih razvoja atomske industrije in tehnike sila dragocen, pa sedaj cena uranu pada. Strokovnjaki menijo, da bo uran že v bližnji bodočnosti »samo« desetkrat dražji od bakra ali niklja.

MODERNIZACIJA BRITANSKIH ŽELEZNIC

Montaža Diesel lokomotive vrste Brush-2, ki jih uporabljajo britanske železnice za vleko hitrih potniških in tovornih vlakov. Pogonski stroj lokomotive razvije 1360 KM in omogoča največjo hitrost 135 kilometrov na uro.

»Kam pa je nenadoma Janezek izginil?«

Kaj so jedli v starih časih

Bili so časi, ko ljudje niso znali obdelovati polja in so se hranili skoro s samim mesom. Jedli so ne samo zveri in ptice, ki so jih ubili na lovu, temveč tudi ujetnike, ki so jih dobili v vojni.

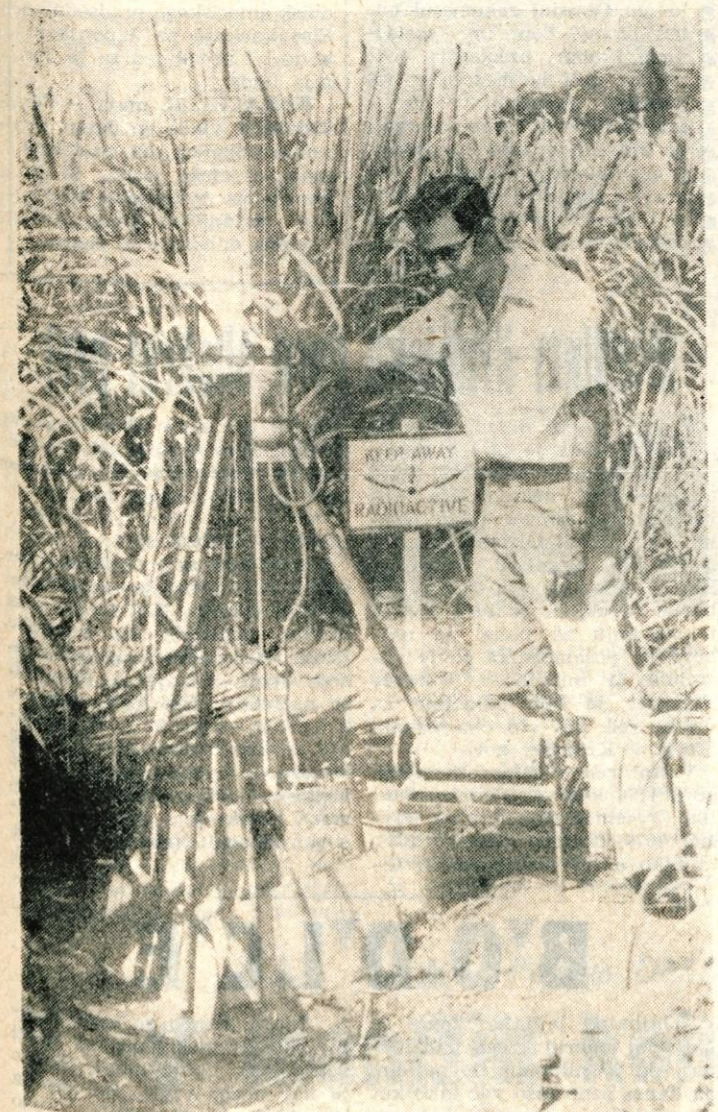
Prednik našega kruha je bil kaj malo podoben kruhu. Bila je to navadna kaša iz zdrobljenih in v vodi razžvrkljanih zrn. Dogažalo se je, da se je ta kaša osušila. Kosi take kaše so nadomestovali tedanjim ljudem kruh. Včasih se je pripetilo, da se je kaša iz zrnja skisala in da je postala zato bolj rahla in mehka. Ljudje, ki so si izmislili, da so zamesili kislo kašo s sveže zmletim zrnjem, so iznašli kruh.

Mnogo let je prešlo, preden so se ljudje naučili dobro obdelovati zemljo in dobro peči kruh. Še pred dvesto leti so srednje premožni ljudje jedli kruh, danes ne bi nihče maral takega jesti.

Krompirja, ki je tako v navadi, pa niso jedli niti bogati ljudje. Ni še dolgo, kar se je pojavil v Evropi krompir. Prišel je iz daljne dežele — Južne Amerike. Prinesli so ga od tam v šestnajstem stoletju z drugimi čudovitimi prekomorskimi redkostmi vred. V začetku krompir ni rasel na gredah, temveč v loncih za cvetlice pri ljubiteljih redkih rastlin.

12 MILIJONOV GOBAVCEV

Poročilo Svetovne zdravstvene organizacije omenja, da je na svetu še vedno 12 milijonov gobavcev. Od tega se jih samo okoli 100.000 zdravi v bolnišnicah.

Atomska naprava, ki jo vidite na sliki, trenutno ugotavlja količino sladkorja v zmlitem sladkornem trsu

STANKO LAPUH SUOBODNJAK HRIBAR

Hribar se je počasi dvignil. S težavo! Zdelo se mu je, da se je ob tej uri zbralo vse gorje, kar ga je moral prestati v življenju, in mu kakor težko breme padlo na trudna pleča.

»Kako naj se zagovarjam zoper urbar, kaj naj porečem k prisegi pri in ali naj groflično Frajo postavim na laž?« je spregovoril svobodnjak. Bridkost in ponos, oboje hkrati sta zvenela iz njegovih besed. »Rečem pa,« je nadaljeval, »da mi kljub temu, česar me dolžite, vest prav ničesar ne očita. In to je zame vse!«

»Vsee...?« je zategnil grof.

»Da!« je odsekal Hribar in rekel: »Ce ste me pa že pripravljeno poslušati, naj vam povem tole: Kako in kdaj so pripadle Megre moji hiši vam bo znano. Da je rajni Gaberčnik dal Alenki prav Megre za doto, ga je k temu nagnilo dejstvo, da so bile Megre pred sto leti last Hribarjeve hiše. V času velike lakote jih je moj praded odstopil Gaberčnikovi hiši za peko kruha. Kljub temu, da ste z mojimi Megrami plačali fajmoštru cerkveno desetino, ki jo sedaj moram odrajtovati gradu, sem pospravil letošnji pridelek predvsem zato, ker tega, kar sem požel, ni vsejal fajmošter, ampak jaz! Izjavljam, da tudi za bodoče čase smatram to zemljo za svojo.«

Grofovo čelo se je žubancilo, prsti so se mu skrčili, v očeh mu je zagorel plamen jeze.

Hribar pa je nadaljeval: »In, kar zadeva krajo divjadi, sem mnenja, da še ni nobenega dokaza, da bi se bil pregrešil zoper lovsko postavo, če sta Fric in Taler našla nekaj mrhovine pod mojimi vsivlimi. Če sta jo, pravim! Verjemite mi, da mi ni za meso, pa tudi moje šrambe še niso prazne! Če bi bil pa res ukradel srnjaka, no, potem bi ne bil nesel njegove kože pod svoje vsivši, ampak, recimo, pod Talerjeve.«

Glede mejnikov: še nihče mi nikoli ni očital, da sem slab

mejač. Nasprotno: jaz sem zasačil Talerja, ki je premaknil dva mejnika v moje. Za mejo bom pač bolje vedel jaz, kakor pa Taler, ki se mu pred dvema letoma še sanjalo ni, kje so Ravne. Ker pa je Talerju pri tem delu pomagal Repar, ga za to ne bom hvalil.

Da bi bil hujskal zoper grad, mi moj živ dan ne bi prišlo na misel. Čemu? Saj vsaka reč sama dozori ob svojem času! Da sem pa svojčas Smrekarju pomagal iz stiske, v tem pač ne vidim nobenega greha. Mar je bil sam kriv, da mu je tisto leto zverjad poklala tretjino ovac in če zaradi slabe letine ni mogel obrediti živine? In Smrekarji so imeli za Vaš dom, grof, marsikatero zaslugo! Praded sedanjega gospodarja je preprečil, da vam nekoč ni zgorela pristava, njegov ded pa vam je nekoč rešil tovarnike s polnimi mehovi vina, ko je izvohal roparje v zasedi pod Baškim sedlom. In njegovega vnuka je vaš oskrbnik hotel z družino pregnati z grunta, češ: »Premršavega vola si mi prignal!«

Da sem pokopal prijatelja Trpina, je res. Zakaj? Fajmošter mu je odrekel cerkveni pogreb. Saj Cerkev sama uči, da je pokopavati mrljice dobro delo! In pokopal sem ga na svojem svetu. In lipico sem posadil na gomilo. Dober čebelar je bil. Tako bo še po svoji smrti čebelaril.

Dalje: jame, ki jo je poletil odkril Repar na moji planini, nisem bil izkopal jaz, niti moj ovčar. Po krivici sta ga Fric in Repar privezala k macesnu. Če pa bodo še vnaprej zveri tako gospodarile, kakor so letos, se bodo pa tisti jami verjetno pridružile še druge.«

»Pazi, kaj govoriš, kmet!« se je sedaj zadržal Fraja.

»Pusti ga! Dal sem mu besedo!« je rekel grof, dasi je sam trepetal od zadrževane jeze. »Nadaljuj!« se je obrnil k Hribarju.

»Kar se pa izginulega oglja tiče, pa sami veste, da ni moglo izginiti po moji zaslugi, saj že štiri tedne uživam vaše gostoljubje. Pa tudi priči z eno samo besedo nista mogli utemeljiti obtožbe, da sem bil pri izginotju oglja udeležen jaz, oziroma kakorkoli moja hiša. In končno saj sem z Megrami vred priznal tudi tisti drvošec na Mežaklju! To sem povedal temle oskrbniku takrat, ko smo podirali macesna. Pa če bi bili vi sami takrat stopili predme, bi se ne bil umaknil,« je končal in prodirno po-

gledal oblastnika.

»Kdo pa naj bi se bil?« je siknil grof in stisnil pesti.

Hribar je pomolčal. Tudi njemu so se krčile mišice.

»Hlapec pred gospodom!« je poudaril sodnik.

»Ce ste vi gospod, nisem jaz Vaš hlapec!« je trdo rekel Hribar in dvignil glavo.

Grof je zagrabil svečnik pri križu »Kdo pa je tvoj gospod, ti bedak?!« je zarjul.

Srebrni plič je skočil Fraji na ramo in zavreščal.

»Deželni gospod naj me sodi, če je potrebno! Svoboden mož sem!« je odločno rekel Hribar, si s tresočo roko obrisal roso čelo in pristavil: »Nobeneden mojih prednikov si ni šel kupovat svobode na Križarsko vojsko. Starejša je naša hiša in z njo ime kakor tale prostor, kjer nocoj sodite potomca davnih starešin.«

»Deželni gospod, haha!« se je zakrohotal Harold, da mu je zardela brazgotina na licu. »Da bral sem tvojo pritožbo zoper mene! Haha! Kaj, če bi se potrudil od samega cesarja?« se je ponorčeval.

O, grof je vedel, kaj govori! Koga naj bi se bal on, ki je praznemu Habsburžu posojal denar, on, ki je deželnemu knezu pomagal ukrotiti oglejskega patriarha? Mar je kranjskemu vojvodi, če je na svetu en svobodnjak več ali manj! Zato ne bo v svojih mehkih pernicah deželni gospod prav nič slabše spal, če neki Hribar, katerega grunt z vsemi polji in pašniki, z rvti in gozdovi vred ni vreden niti toliko, kolikor velja en sam islandski sokol, še to uro postane zadnji tlačan Haroldove graščine! Habsburžan je zaverovan v en sam cilj, v svobodno pot do Adrije, v to okno ki vodi v svet. Njegovi grofje in baroni pa naj počenjajo, kar se jim zljubi, da ga le podpirajo z denarjem in vojaki!

In cesar? V cesarstvu samem so bili medsebojni boji: mesta so bila zoper kneze, vitezi so vstali zoper mesta in kneze in knezi so nastopali zoper viteze in mesta. Prava zmeda! Cesar brez moči in veljave. Lutka! Na prestolu svetega rimskega cesarstva nemške narodnosti je takrat sedel zapraviljivec in pijanec. Lov in zabava, to je bila vsebina življenja Vaelava Luksenburškega.

